

ПшъэрылъыжъхэмкIэ унэшъуакIэхэр

Премьер-министрэм игуадзэу Наталья Широковам къызэриуагъэмкIэ, Украинэм къыкIыгъэу пстэумкIи нэбгырэ 3153-рэ Адыгеим къыхагъ, ахэм ащыщэу 1277-р куп 14 хъоу республикэм ежъ ыкIуачIкIэ къышагъэх. Ахэм къафызэлъахыгъэ пункти 7-мэ нэбгырэ 227-рэ мы уахътэм ачIэс. Джащ фэдэу республикэм ис унэгъуи 100-м ехъумэ ахэм аратыгъэ псэуплэхэм нэбгырэ 300-м ехъу ащэпсэу.

Зышъхъэ къезыхыжъэжыгъэхэм псэуплэхэмкIэ, гъомылапхъэхэмкIэ, медицинэ Iэпылэгъу агъотынымкIэ зэраделэхэрэм нэмыкIэу тхылъхэм ягъэпсынкIэ, кIэлэцIыкIухэр Iыгъыплэхэм аратынхэмкIэ, еджаплэхэм зэрафагъэхъазырыщтхэмкIэ, IофшIэплэ чIыплэхэр яIэнхэмкIэ Iэпылэгъу афэхъух. Нэбгыри 166-у IофшIэплэ фаеу цIыфхэм IофшIэплэ ягъэгъотыгъэнымкIэ Гупчэм зыщызыгъэтыгъэхэм ащыщэу нэбгырэ 19-мэ къызэрафагъотыгъэр Наталья Широковам къылуагъ. Ау мы пчъагъэм АР-м и Правительствэ ипашэ ыгъэрэзагъэп, а лъэныкъом икIоу Iоф дамышIагъэу ылытагъ ыкIи зэкIэ къулыкIухэм яIофшIэн агъэлъэшынышъ, зышъхъэ къезыхыжъэжыгъэхэм ащыщэу ащ

Тыгуасэ АР-м иминистрэхэм я Кабинет IофшIэгъу зэхэсыгъоу илагъэр зэришагъ Премьер-министрэу Къумпыл Мурат.

Украинэм зэо-зэпэуцужъэу къитэджагъэм ыпкъ къыкIыкIэ зышъхъэ къезыхыжъэжыгъэу Адыгеим къащагъэхэм яIофхэм, IофшIэплэ зымылэу республикэм исхэм ар ягъэгъотыгъэным япхыгъэ Iофыгъохэм, унэжъэу зэхэоним нэсыгъэхэм ачIэсхэм ягъэкощын, псыр къызеум зэрар къызыфыхыгъэхэм Iэпылэгъу ятыгъэным, нэмыкIэхэм ащ щатэгущылагъэх.

фэдэ шIоигъоныгъэ зилэхэм зэкIэми IофшIэплэ арагъэгъотынэу пхъашэу къафигъэпытагъ. Мыщ лыпыдзагъэу IофшIэплэ зымылэу республикэм исхэм ар ягъэгъотыгъэным ылыныкъокIэ щыкIагъэу щылэхэми аналэ тыраригъэдзагъ. ИсэнэхаткIэ IофшIэн зымылэхэм нэмыкI сэнэхъат зэрагъэгъотыным республикэм мымакIэу мылькIу пэлуегъахъэ нахъ мышIэми, ахэри IофшIэплэнчъэу къызэрэнэхэрэр къыхигъэщыгъ.

Унэжъэу зэхэоним нэсыгъэхэм ачIэсхэм ягъэкощынкIэ Iофхэр къызэтэзыгъэуцохэрэр

муниципальнэ образованиехэм япшъэрылъхэр игъом ыкIи икIоу зэрамыгъэцакIэхэрэр ары.

— Унэжъэу зэхэоним нэсыгъэхэм ачIэсхэм псэуплэ тэрэзхэр ятыгъэнхэм фэшI ащ фытегъэлсыхъэгъэ программэм къыдилъытэу тэ хэтлхъан фэе мылькIу тымыгъэгужъоу игъом хэтлхъэ, — къылуагъ Премьер-министрэм. — Арэу щытми, муниципальнэ образованиехэм япашэхэм ащыщэу зипшъэрылъхэр Iэпэдэлэл зышIыхэрэм апкъ къыкIыкIэ, мы Iофыгъор дэгъэ-зыжыгъэ хъурэп, цIыфхэм псэукIэ амалэу яIэр нахъышIу

тшIышъурэп. Ащ фэдэ екIоплакIэ зилэхэм пшъэдэкIыжъ ахышIт.

Кошхъэблэ ыкIи Джэдждэ районхэм мыгъатхэ псыр къызэфеум зэрар къызыфыхыгъэхэм Iэпылэгъу ятыгъэнымкIэ Iофхэр нахъышIоу лъэкIуатэх. Тыкъэзыуцухъэрэ дунаим икIэ-ухъумэнкIэ, чIыопсым икIэкIуаплэхэмкIэ ыкIи ошIэ-дэмышIэ IофхэмкIэ АР-м и ГъэлорышIэплэ ипашэ къызэриуагъэмкIэ, федеральнэ Гупчэм къытIупщыщт ахъэ Iэпылэгъоу сомэ миллион 219-м ыкIи зиунэ зэхэуагъэхэм къафэкIошIт псэуплэ сертификат 74-м апае республи-

кэм ыгъэхъазырын фэе тхылъхэр зэкIэри хъазырых. Псэуплэхэм анэмыкIырэ объектэу ыгъэфыкъуагъэхэм ягъэцэкIэжынын пае къатIупщыщт сомэ миллион 101-м епхыгъэ тхылъхэм ягъэхъазырыни етIупщыгъэу Iоф дашIэ. ЦIыфэу псым зэрар къызыфыхыгъэхэм охътэ благъэм Iэпылэгъу зэрагъотыщтыр, гум зэрэрамынагъэхэр джыри зэ алыагъэлэсынэу Премьер-министрэм къафигъэпытагъ.

АР-м финансхэмкIэ иминистрэу Долэ Долэтый бюджетым изытэт кIэклэу къытегущылагъ. Ащ къызэриуагъэмкIэ, мэзиблым зэхэт бюджетым хахъоу сомэ миллиарди 5-рэ миллион 202-рэ ышIыгъ. Мыщ лыпыдзагъэу хэбзэлэхъхэм якъэуагъоинкIэ щыкIагъэхэр зэрэщылэхэр Къумпыл Мурат къыхигъэщыгъ, чIыфэ зытелъхэм ар къызэралахыжыщтым нахъ гъэлъэшыгъэу Iоф дашIэнэу къарилуагъ.

Джащ фэдэу Адыгеим икIэлэ шъхъалэ игъэдэхэн, игъэкъэбзэн, гъогухэм ягъэцэкIэжынын, республикэр зэпызычырэ автомобиль гъогухэм агъунэхэм язытэт, лэжыгъэм и Мафэ ихэгъэунафыкIын, нэмыкIэхэм альэныкъокIэ унэшъо гъэнэфагъэхэр къышIыгъэх.

ХЪУТ Нэфсэт.

ЛЪЭПКЪ ШIЭЖЪЫМРЭ ЩЫIЭНЫГЪЭМРЭ

ЗыкIыныгъэм игъогу зерэушъомбгъу

Дунэе Iофыгъоу «Iошъхъемаф-2014-рэ» зыфилорэм Москва, Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Къэрэщэе-Щэрджэсым, Краснодар краим, Адыгеим, Тыркуем, Сирием, Иорданием, нэмыкIэхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъу ныбжыкIэхэр кIэцакIо фэхъугъэх. Автомобильхэм арысхэу куп зэхэткIэ хылушъом Iут къуаджэу ШэхэкIэй къыцаублагъэу лъэпкъ шIэжъым игъогу къырэклэх.

Шышъхъэу и 17-м зэлъэпкъэгъу ныбжыкIэхэр ТэхутэмыкIое районым щылагъэх. Афыпсыпэ къызыщынэсынхэм адыгэ быракъхэр агъэбыбатэхэзэ къэлъэгъуагъэх. ХъакIэхэр нэгущIох, уарыгушхонэу мээекIох. Къоджэ псэуплэм инахыжъхэр, быслъымэн диныр зылэжъхэрэр апэгъокIыхи, купым хэтхэр къырагъэблэгъагъэх. Афыпсыпэ къоджэ псэуплэм ипашэу КIакIыхъу Ахъмэд адыгэ лъэпкъым зиугъоижыным, ишэнхабзэхэр къэухъумэгъэнхэм, ныбжыкIэхэм

пIуныгъэ дэгъу ятыгъэным дэлажъэхэрэм ягухэ-лышIухэр къадэхъунхэу афилуагъ. ХъакIэхэмрэ бысымхэмрэ гушIыгъэу зызэфэхъухэм ыуж зекIом хэлажъэхэрэр ягъогу техъажыгъэх.

Афыпсыпэ икIыхи Хъаштыку зынэсыхэм, IофшIэным иветеранхэр, къуаджэм иныбжыкIэхэр къалукIагъэх. Автомобильхэр бэ хъухэу Хъаштыку иурамхэм къарыкIуагъэх, чылэм дэххэр шIэжэ Iофтхъабзэм рыгушхуагъэх. (ИкIэлъх я 8-рэ н. ит).

ГумэкIыгъохэр нэрылъэгъоу

Адыгеим и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат Кошхъэблэ районымкIэ къуаджэу ХъакIэмзыерэ Шэуджэн районымкIэ къуаджэу Джыракъыерэ джырэблагъэ ащылагъ. А чIыплэхэм ащыпсэухэрэр, министрэхэм я Кабинет хэтхэр ыкIи чIыплэ зыгъэлорышIэжыным икIулыкIухэм ялыкIохэр игъусэхэу чIыплэхэм яIофыгъоу шъхъалэхэм атэгущылагъэх.

ГушIыгъэ пае, ХъакIэмзые щышхэр анахъэу зыгъэгумэкIыщтыгъэхэр нэпкъхэм ягъэпытэн, гъогухэм ягъэцэкIэжынын, урамхэр нахъ тэрэзэу къэгъэнэфыгъэнхэр, кIэлэцIыкIу Iыгъыплэм актэвэ зал къыпышIыхъэгъэныр, спорт бэнэным зыщыпылыщтхэ залыр икIэрыкIэу зэтэгъэпсыхъажыгъэныр ыкIи мэщытым ишIын ухыгъэныр арых.

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэ а псэуалъэхэм ащылагъ, министерствэ ыкIи комитет гъэнэфагъэхэм япашэхэм цIыфхэр зыгъэгумэкIырэ IофыгъохэмкIэ пшъэрылъхэр афилыгъэх.

Къумпыл Мурат къоджэдэхэм залокIэм анахъэу аналэ зытыраригъэдзагъэр къэралыгъо Iэпылэгъум епхыгъэ програм-

мэхэу джырэклэ кIуачIэ зилэхэм фермерхэмрэ предпринимательхэмрэ ащыгъэгъозэгъэнхэ зэрэфаер ары.

— Республикэм и Лышъхъэ тапашъхэ къыригъэуцорэ пшъэрылъыр анахъэу зэпхыгъэр цIыфхэм ящылэклэ нахъышIу шIыгъэныр ары. Псэуплэ пэпчэ газыр, псыр, электричествэр IэкIэхъанхэ, социальнэ учреждение пстэуми зэрищыкIагъэм тетэу Iоф ашIэн фае. ЧIыплэхэм яхэхъоныгъэ мылькIухэу пэлутэгъахъэ, ау ежъ цIыфхэми чаныгъэ къызхагъэфэн фае: къэралыгъо Iэпылэгъу ятыгъэным фытегъэпсыхъэгъэ программэхэм ахэлэжъэнхэ, экономикэм хэхъоныгъэ рагъэшIын фае, — къыкIигъэтхыгъ Премьер-министрэм.

(ИкIэлъх я 2-рэ н. ит).

Егъэджэнхэр зэхашагъэх

АР-м гэсэныгэмрэ шлэныгэмрэкӀ и Министерствэ тыгуасэ республикэм иеджаплэхэм япашэхэм апае егъэджэнхэр зэхашагъэх. Федеральнэ хэбзэгъэуцугъакӀэу гэсэныгэм фэгъэхыгъэм епхыгъэ лофыгъохэм ар яхыылэгъагъ.

Езыгъэджэштхэр къэлэшхэм къарашыгъэх. Ахэр ЭкономикэмкӀэ апшээрэ еджаплэм хэт Лъэпкъ ушэтэкӀо университетым епхыгъэ гупчэм ипашэу Виталий Матвеевымрэ шлэныгъэхэм яхэгъэхъон пылъ институтэу къалэу Иркутскэ дэтым июрисконсультэу Игорь Ванюковымрэ арых.

Семинарыр къызэлуиыхыгъ ыкӀи зеришагъ АР-м гэсэныгэмрэ шлэныгэмрэкӀэ иминистрэ игуадзэу Надежда Кабановам.

Сыдрэ хэбзэгъэуцугъи лофышлэу зыригъажьэкӀэ, упчӀэхэр къэуцухэу бэрэ кыыхэкӀы. Ащ фэдэу зэхэмыфыгъэ лофыгъохэм

яджэуапхэр агъотыхэмэ ашӀоигъоу Урысыем иеджаплэхэм япашэхэр бэрэ кыыклэупчӀэх. Ар къыдалгытагъ егъэджэным изэхэщакӀохэм. Анахъэу ахэм аналэ зытетыгъэхэр гэсэныгъэ зэгъэгъотыгъэнымкӀэ амалыкӀэу хэбзэгъэуцугъэм кыытыхэрэр арых. Гушылэм пае, егъэджэкӀэ-

Тхьамафэм ихъугъэ-шӀагъэхэр

Адыгэ Республикэм хэгъэгъу кӀоцӀ лофхэмкӀэ и Министерствэ къызэритырэмкӀэ, шышхъэлум и 11-м кыщегъэжыгъэу и 17-м нэс республикэм бзэджэшлэгъэ 83-рэ шызэрахъагъ. Ахэр: цыфым ыпкыинэ-лынэ шӀобж хылыгъэхэр тырашагъэхэу 2, хъункӀэн бзэджэшлэгъэу 1, тыгуагъэхэу 35-рэ, гъэпцӀагъэ зыхэлъ бзэджэшлэгъэ 7, машинэр рафыжыгъэу 1, нэмыкӀхэри. Экономикэм ыльэныкӀокӀэ хэбзэгъэуцугъэр гъогъу 12-рэ аукуагъэу хэбзэхъумэкӀо кыулыкӀухэм агъэунэфыгъ, республикэм шыпсэхэрэм гъогъуи 3-рэ наркотикхэр къахахыгъэх. Хэбзэгъэуцугъэр зыкуогъэ нэбгырэ 73-рэ агъэунэфыгъ, бзэджэшлэгъэу зехафыгъэр процент 80-м кӀэхъэ.

БлэкӀыгъэ тхьамафэм Адыгеим игъогъухэм хъугъэ-шӀэгъэ 14 къатехъухъагъ, ахэм нэбгыри 3 ахэкӀодагъ, нэбгырэ 13-мэ шӀобжхэр атешагъэхэ хъугъэ. Ешъуагъэу рулым кӀэрысхэу водителъ 59-рэ къаубытыгъ. ГъогъурыкӀоным ишӀапхъэхэр гъогъу 3034-рэ аукуагъ.

КӀэлэцӀыкӀлэхэм япсауныгъэ зышагъэпӀтэрэ лагерэу псэупӀэу ХымыщкӀэй дэтхэм ащыщ шылагъэу зыныбж имыкӀугъэ кӀэлэ лӀтахъор зыдэхъугъэр зерамышлэрэм кыыхэкӀыкӀэ, учреждением ипашэ УФ-м хэгъэгъу кӀоцӀ лофхэмкӀэ и Министерствэ иотделэу МыекӀопэ районым шылэм зыкыфигъэзагъ. Бзылфыгъэм къызэрилоптагъэмкӀэ, илъэс 12 зыныбж кӀалэу ТэхутэмыкӀое районым кыыкыгъэр еж-ежыырэу зыгъэпсэфыплэм дэкӀыгъ.

Къэбарыр къызэралӀэкӀэхъагъэм лыпытэу полицейскэхэм оперативнэ-лӀыхъон лофтхъабзэхэр зэхашагъэх, мы чыплэм следственнэ купыри псынӀлэу къэсыгъ. КӀалэм ителплэ зыфэдэр АР-м хэгъэгъу кӀоцӀ лофхэмкӀэ и Министерствэ иотделхэм, гъунэгъу шӀольырхэм,

гъогъу-патруль кыулыкӀум афагъэхыгъэх. ЛӀыхъон лофтхъабзэхэм ахэлэжыагъэх уголовнэ лӀыхъоным иоперативникхэр, полицием иучастковэ уполномоченнэхэр ыкӀи зыныбж имыкӀугъэхэм ялофыгъохэм афэгъэзэгъэ инспекторхэр.

ХэбзэхъумакӀохэр анахъэу зыгъэгумэкӀыштыгъэхэр лагерыр кыушхъэ-мэз чыплэм зэрэщытыр ыкӀи ащ къыпӀэблагъэу псыхъо чъэр зэрэщечъэкӀырэр ары. Сыхъатиц тешлагъэу а псыхъом инэпкъ тесэу кӀэлэцӀыкӀур полицейскэхэм къагъотыжыгъ. ХэбзэхъумэкӀо кыулыкӀухэм яло зэхэлъэу лоф зэрэзедашлагъэм ишӀуагъэкӀэ тхьамыклагъо къэхъугъэп.

КӀэзылӀэжыгъэ шӀэзожыем полицейскэхэр дэгъушылагъэх, зыщигъэпсэфыштыгъэ лагерым ар къащэжыгъ. Мыщ фэдэ зекӀуакӀэм лӀапсэу фэхъугъэр джырэ уахтэм агъэунэфы.

Республикэм тыгъон бзэджэшлэгъэ пчъагъэ шызезыхъагъэу зэгъуцэфэхэр бзэджэшлэ купым хэтхэр къаубытыгъэх. АР-м хэгъэгъу кӀоцӀ лофхэмкӀэ и Министерствэ исследователъхэмрэ

уголовнэ лӀыхъоным игъэорышлӀаплэ икыулыкӀушлэхэмрэ зэхашэгъэ оперативнэ лофтхъабзэхэм яшӀуагъэкӀэ мы купым хэтхэм бзэджэшлэгъэу зэрахъагъэхэм ащыщхэр агъэунэфынхэ алъэкыгъ.

Къаубытыгъэхэм еж-ежыырэу къызэралӀофтагъэмкӀэ, 2014-рэ илъэсым мэлылфэгъум и 7-м, чэщым, Красногвардейскэ районым ит кыуырэу Саратовскэм дэт тучаным етыгъуагъэх, ащ чӀэлыгъэ сомэ мин 11 фэдизыр чӀахыгъ.

2013-рэ илъэсым бэдзэогъум и 3-м Теуцожь районым ит къуаджэу Тыгъургъой дэт тучаным бзэджэшлэхэр еклухи, сомэ мин 40 фэдиз зыосэ товархэр чӀатыгъуыкыгъэх.

Джащ фэдэу илъэсэу тызхэтым игъэтхэпэ мазэ Джэджэ районым ит селоу Сергиевскэм итучанхэм ащыщхэм бзэджашлэхэр ятыгъонхэу фэягъэх, ау ар къадэхъугъэп. Следователъхэм зэрагъэунэфыгъэмкӀэ, мы купым зэкӀэмкӀи тыгъон бзэджэшлэгъэ 16 зэрихъагъ. А пчъагъэм джыри хэ-хъон ыльэкӀышты.

ГумэкӀыгъохэр нэрылъэгъоу

(ИкӀлэх).

Джащ яхъыр зэлукӀэгъу Премьер-министрэм къуаджэу Джыракъые шыпсэхэрэми адырилагъ. Ахэм алуӀлэным ыпӀэкӀэ Къумпыл Мурат анахъэу гумэкӀыгъо кызыпкылырэ псэуалъэхэм ащылагъ: кӀэлэ-цыкӀу ыгыпӀэмрэ культурэм и Унэрэ гъэцӀэкӀэжыин лофшӀэнышхо ящыкӀагъ. Федеральнэ программэхэм ахагъэхъанхэщ, ахэр агъэцӀэкӀэжыинхэ мурад ял.

Къоджэдэсхэм ялыкӀохэм джащ фэдэу игъэкӀотыгъэ зэдэгъушылэгъу Къумпыл Мурат адырилагъ. Къуаджэхэм лӀэпэ-

лӀэсэныгъэ ин зилэ кадрэхэр афэгъэхъазырыгъэнхэм, гъогъухэр гъэцӀэкӀэжыгъэнхэм, урамхэр тэрэзэу къэгъэнэфыгъэнхэм, ныбжыкӀэхэр экономикэ лофшӀлэным хэгъэлэжыгъэнхэм ялофыгъохэр къалэтыгъэх.

Кадрэ лофыгъохэмкӀэ Премьер-министрэм кыызэрэхигъэщыгъэмкӀэ, къуаджэхэм кӀэлэцӀыкӀлэхэм шӀэныгъэ куухэр зэрашарагъэгъотыштым лъэ-шэу аналэ тырагъэтын фӀае. Ащ амал кыытыщт апшээрэ медицинэ еджаплэхэм кӀэлэ-цыкӀлэхэр ачӀэхъанхэмкӀэ ыкӀи япсэупӀэхэм лоф ащашлэнэу къагъэзэжынымыкӀэ.

шыкӀлэу шылэхэр зыфэдэхэм, егъэджэныр унагъом шызэхэщэгъэнымкӀэ шыкӀлэу шылэхэм, кӀэлэеджакӀохэр еджаплэм зэраштэхэрэм, ахэр нэмыкӀ еджаплэм кӀон зэралъэкӀыштым, кӀэлэеджакӀор еджаплэм кыызэрэ-чӀэбгъэкӀыштым, еджаплэм иправовой статус зыфэдэм, еджаплэм чӀэсхэм япсауныгъэ икӀэ-ухъумэн зэрэзэхэпӀэщыштым ыкӀи нэмыкӀ лофыгъоу шылэхэм къатегъушылагъ Виталий Матвее-выр.

Кырагъэблэгъэгъэ кӀэлэегъаджэхэм къызэралӀорэмкӀэ, непэ еджаплэхэм япашэхэр анахъэу зыгъэгумэкӀыхэрэм ащыщхэ унагъом егъэджэныр шызэхэ-щэгъэныр, еджэныр нахъ псын-кӀэу къэухыгъэныр (экстерна-

тыр), ны-тыхэу зикӀалэхэр еж-ежыырэу езыгъаджэхэрэм хаб-зэм ахъщэ къаритынэу щыт-мэ, сэкъатныгъэ зилэхэм яегъ-джэн изэхэщэн. Мыхэм ыкӀи нэмыкӀ лофыгъохэм япхыгъэ упчӀэхэм яджэуапхэр кыра-гъэблэгъагъэхэм къаратыжы-гъэх.

Егъэджэным икӀлэхым лӀэнэ хъурае зэхашэгъагъ. Семина-рым хэлэжыагъэхэр зыгъэгумэкӀырэ лофхэм нахъ игъэкӀо-тыгъэу ащыкӀлэупчӀагъэх.

Мыщ фэдэ егъэджэнхэр ти-республикэ ятӀонэрэу шызэхэ-щэх. ГъэрэкӀуи шышхъэлум ащ фэдэ егъэджэнхэр МыекӀуа-пэ шырекӀокыгъэх.

СИХЪУ Гошнагъу.

«ЛУШХЪЭ-2014-рэ»

ШӀэкӀогъум нэс кӀоцт

Наркотикхэр зэрагъэзекӀохэрэм лыплӀээрэ кыулыкӀум нэмыкӀ хэбзэхъумэкӀо кыулыкӀухэри игъусэхэу (МВД-р, ФСБ-р) оперативнэ-пӀшӀорыгъэш лофтхъабзэу «лушхъэ-2014-рэ» зыфилорэр республикэм шырагъэкӀокы. Мурад шхъалэу ахэм ялэр наркотик зыхэлъ уцхэр кызышыкӀыхэрэр кыыхэгъэщыгъэнхэр, Адыгеим наркотикхэр кыызэрэращэрэ гъогъухэр зэфэшлыгъэнхэр ары.

Наркотикхэр хэбзэнчъэу рес-публикэм кыыщемыгъэкӀокы-гъэнхэм ыльэныкӀокӀэ лофхэр къэзыгъэхъылыгъэхэрэр нарко-тик зыхэлъ кӀэпымрэ луш-хэмрэ жугъэу кыышыкӀынхэм Адыгеим ичӀыопс зэрэфыте-гъэпсыхъагъэр ары. Наркопо-лицейскэхэм ар къыдалгытэ-зэ, псэупӀэхэу кыушхъэхэм, мээхэм апӀэблагъэхэр, гъэху-нэхэр ауплӀэкӀлэх ахэм афэ-дэ къэкӀырэ уцхэр арытхэ-мэ гъэунафыгъэным фӀэш.

Мы лофтхъабзэр зырагъэ-жыагъэм кыышыублагъэу нар-кополицейскэхэм наркотик

лӀэпкъэу «канабис» зыфалорэм фэдэу грамм 4943-рэ цыфхэм къапкырахыгъ ыкӀи кӀеп грамм 806-рэ агъэкӀодыгъ. Жьоныгъуа-кӀэм кыыщегъэжыагъэу шыш-хъэлум нэс наркотикхэм япхы-гъэ бзэджэшлэгъэхэр зэрэзэра-хъагъэм фӀэш нэбгырэ 29-рэ къаубытыгъ: нэбгырэ 13-мэ нар-котикыр хэбзэнчъэу зэрагъэгъо-тыгъ ыкӀи алыгыгъ, 16-мэ ар агъэхъазырыгъ ыкӀи ащэщтыгъ.

лофтхъабзэу «лушхъэ-2014-рэ» зыфилорэр шӀэкӀогъум нэс Адыгеим шыкӀоцт.

Наркоконтролым
ипресс-кыулыкӀу.

Еджапlэхэм илээс еджэгур зызэрэнэ-кыкlэ, гъэпсэфыгъо уахтэ кыакоу яхаб-зэп. Кlэлэцlыкlухэм загъэпсэфу, япсау-ныгъэ изытет хагъа-хъозэ, гъэшлэгъонэу яуахтэ агъакомэ, кlэлэегъаджэхэм, еджапlэм илофышlэ-хэм илээсыкlэ еджэ-гъум еджапlэр тыра-гъэпсыхъанэу, гъэ-цкlэжъынхэр ашlын-хэр пшъэрылъ шъхъа-лэу зыфагъэуцужы.

Еджэпlакlэр икlэлэеджакlохэм афэхъазыр

Илээс еджэгъум еджапlэхэр зэрэфэхъазырым мэхъанэшхо иl. Ар гъэклэрэклэгъу, ищыкlа-гъэмкlэ зэтэгъэпсыхъагъэ зыхъукlэ, кlэлэеджакlохэм агу кыдешае, шlэныгъэхэм нахъ зафакъудыи.

Къатитlоу зэтет еджапlэу идэ-хагъэрэ инагъэрэклэ нэр плэ-пызыхырым шlэныгъэ зэзыгъэ-гъоты зышlоигъо кlэлэеджакlохэм lоныгъом и 1-м ипчъэхэр апэрэу къафызэлуйхышт. Ар зыфэдэм, lофшlэнэу шагъэца-клэхэрэр зынэсыгъэхэр эдгъашlэ тшlоигъоу мы мафэхэм Хьэлэкъое гурыт еджапlэу N 4-м тыщылэгъ.

Еджапlэм ишын бэшлэгъэ зырагъэжыгъэр, къоджэ еджапlэхэм хэхъоныгъэхэр ягъэшлэгъэнхэм тегъэпсыхъэгъэ федеральнэ программэм диштэу 2011-рэ илээсым псэолъэшлынхэр аублагъэх ыкlи мы илээсым ащ кlэлэеджакlохэр кырагъэблэгъэштых. Зэкlэмкlи псэуалъэм ишын, изетегъэпсыхъан сомэ миллиони 135-рэ пэлухъагъ. Процент 70-м ехъу ахъщэу федеральнэ бюджетым къытlупшыгъ, къанэрэр региональнэ ыкlи муниципальнэ бюджетхэм къатыгъ.

Апэрэу Хьэлэкъуае 1902-рэ илээсым зы класс хъурэ пэублэ еджапlэ кыщызэлухыгъагъ. 1967-рэ илээсым гурыт еджапlэ ялэ хъугъэ.

Мы еджапlэр амышлызэ зыщеджэщтыгъэхэр цыкlугъэ, аужырэ шапхъэхэм адиштэрэ lэмэ-псымэхэри чlэтыгъэп.

Джы Хьэлэкъое гурыт еджапlэр къатитlоу зэтет, зэкlэ чlагъэуцагъэр кlэ, класс 21-рэ мэхъу.

— Кlэлэеджакlохэм джынэс ямылэгъэ амалхэр агъотыштых, — еlо Хьэлэкъое гурыт еджапlэм ипашъу Шумэн Аскэр. — Еджапlэр нэбгырэ 360-мэ ателъытагъ. Мы илээсым кlэлэеджэклэуи 165-рэ щеджэшт.

Кlэлэцlыкlухэр машинэхэр зырыклорэ гъогум тетхэу еджапlэм къэмыкlонхэм, къакушт гъогур нахъ макlэ хъуным пае псыхъоу Дышъэ лъэмыдж тыралъхъащт. Ащкlэ зэпырыкlыхэ зыхъукlэ, щынэгъончъэу кlэлэеджакlохэр еджапlэм нэсыштых.

Хьэлэкъуае дэс кlэлэеджакlохэр зыщеджэщтыгъэхэ еджапlэм шхалlэ хэтыгъэп. Джы шхалlэу афашыгъэм нэр плэпехы. Ащ ищыкlэгъэ lэмэ-псымэхэр зэрагъэгъотыгъэх, гъэу чылалэхэр, хъакъу-шыкъу зэфэшъхъафыбэ ащ къыщылъэгъугъ. Пщэрыхъапlэм lофщызышlэхэрэм зызшагъэпсыкlыжышт уни мыщ хагъэуцагъ.

Тхылъеджапlэу ыпэкlэ ялагъэм зы класс ыубытыштыгъэр. Тхылъэу зыфаер ахэмыгуатэу зэкlэ зэхэлъыгъ. Еджэпlакlэу ашlыгъэм тхылъеджапlэ хъоопщэошхо хэт, ащ зэгъафэгъу, класс-классэу зэтэуытыгъэу тхылъхэр чlэлых. Зызшыбгъэхъазырышт, узщеджэшт столхэри чlэтых. Кlэлэцlыкlухэр зыфэе литературэр мыщ чlагъотышт, яшlэныгъэхэм ахагъэ-

хъон, уахтэр шlуагъэ хэлъэу шагъэклон алъэкlышт.

— Физикэм, химием, компьютерым язэгъэшlэн атегъэпсыхъэгъэ кабинетхэр еджапlэм хэтых, — къелуатэ Шумэн Аскэр. — Пэублэ классым щеджэшт кlэлэеджакlохэм атегъэпсыхъэгъэ столхэр къэтщэфыгъэх. Кlэлэцlыкlум илээгагъэ елпытыгъэу столыр дгъэпсышт, ипсауныгъэ зэрар римыхэу щытхэным, щеджэным ахэр фэлорышlэщтых.

Физкультурэмкlэ сыхъатхэр гъэшлэгъонэу, апкъышlол апсыхъээ зыщагъэкlошт класс ин еджэпlакlэм хэт. Волейбол, баскетбол уашешlэным, нэмыкlэхэми ар атегъэпсыхъагъ. Мыщ егъэджен сыхъатыр къыщызыухырэ кlэлэеджакlохэм зыщызэблахъужыкlышт, зызшагъэпсыкlыжышт унэхэри хагъэуцагъэх.

— Егъэджэгъу уахтэу тапэ илпыр гъэшлэгъонэу, кlэлэеджакlохэр ащ фэшагъэхэу рекlо-кlынэу сэгугъэ, — еlо Хьэлэкъое гурыт еджапlэм ипашъэ игуадзэу Блэгъожъ Фатимэ. — Илээс 15 хъугъэ мыщ lоф зыщышlэрэр, арышъ, зэхъокlыныгъэу тилэхэм сацэгъушlукlы. Мыщ фэдэ еджэпlэ зэтэгъэпсыхъагъэм илээс еджэгъур зэрэщыпадзэжыщтыр кlэлэеджакlохэм лъэшэу ягуап. Ахэм «тфыр» «пллыр» нахъ къамыхъу, шlэныгъэ куухэр зэрагъэгъотынхэу тагъэгугъагъ.

Кlэлэегъаджэхэм ямызакъоу, кlэлэеджакlохэри еджапlэр илээсыкlэ еджэгъум фэгъэхъа-

зырыгъэным хэлэжыагъэх. Къэ-гъагъэхэр, lэмэ-псымэхэр кычlагъэуцожыгъэх, ежъхэм алэ кыыхышт lофшlэнымкlэ ягуапэу lэпылэгъу къафэхъугъэх.

— Еджэпlакlэу тикъуаджэ кыдашlыхъагъэм лъэшэу тырэгъушхо, — алэ зэшыхъухэу Лlыхэсэ Зулимэрэ Бэллэрэ. — Ыпэкlэ тилэгъэ еджапlэр цыкlугъэ, тыщеджэныр кын къытшыхъуштыгъ. Еджэпlакlэр ины, дахэ, зэтэгъэпсыхъагъ.

Зулимэ я 5-рэ классым мыгъэ кlошт, Бэллэ я 2-рэ классым ихъагъ. Зэшыхъуитlум гушлор анэмэ къахlыхызэ еджэпlакlэу зыщеджэщтыр къаплыхъэ, илээс еджэгъур рагъэжыжыфэ ашlуабэ дашlэ. Тфы закlэклэ еджэнхэу ахэм зытырагъэпсыхъэ.

Хьэлэкъое гурыт еджапlэм егъэджен сыхъатхэр зыщырагъэкlоштытхэ кабинетхэри зэ-

Шумэн Маринэ. Сыкызыщыхъугъэ ыкlи апэрэ лъэбэкъухэр зыщысшlыгъэ сикъуаджэ lофшlэныр щезгъэжъэн гухэлъ силэу къээзгъээзжыгъ. Зыгорэ кыыздэмыхъугъэми lэпылэгъу кыызэрэсфэхъуштыхэми, гуфэбэныгъэ кысфырялэу кыызэрэспэгъокlыштыхэми сицыхъэ тель.

Шумэн Маринэ Хьэлэкъое еджапlэр медалькlэ кыухыгъ. Янэрэ ятэрэ зэрыкlогъэ гъогур ежъыри кыыхыгъ ыкlи кlэлэегъэджэ сэнэхъатыр кыызlэклигъахъэ шlоигъоу Пшызэ къэра-лыгъо университетым филологиемкlэ ифакультет чlэхъагъ, диплом плыжыкlэ кыухыгъ. Пшъэшъэ ныбжыкlэм шlэныгъэу зэригъэгъотыгъэмкlэ адэгъауэ шlоигъоу икъоджэ гупсэ кыыгъээзжыгъ.

— Илээс пчъагъэм тызэжэгъэ уахтэр къэсыгъ, — гушлор ынэмэ къахlыхэу къелуатэ я 4-рэ классым икlэлэегъаджэу Мэщфэшlу Асыет. — Тхылъыкlэхэр, компьютерхэр, интерактивнэ доскэхэр тилэ хъугъэх. Ахэр тилэпылэгъу зыхъукlэ, кlэлэеджакlохэм къафэтlуатэрэр нахъ къагурылoшт, нахъ ашlо-гъэшlэгъонышт.

Блэкlыгъэ илээс 47-м кыкlоцl Хьэлэкъое гурыт еджапlэр нэбгырэ 1210-мэ къаухыгъ. Ахэм ащыщэу нэбгырэ 48-мэ медальхэр къахыгъэх. Мыгъэ еджэпlакlэр нэбгырэ 15-мэ къаухыгъ, ахэм ащыщэу нэбгырищымэ медальхэр къахыгъэх. lоныгъом и 1-м еджапlэм ипчъэхэр апэрэ классым кlошт нэбгырэ 16-мэ къафызэлуйхыштых. Мыщ кlэлэегъэджэ 19 чlэт. Ахэр ясэнэхъат фэшыпкъэхэу, зэгурылoныгъэ азыфагу илээу мэлэжэх. Кlэлэегъаджэхэри кlэлэеджакlохэри зы унэгъо lужъум фэдэу зэдэлэжъэхэе еджэпlэ дэхэшхор якъуаджэ кышлалэтыгъ. Ащ ишын, игъэдэхэн ялахышlу зэкlэми халъхъагъ. Тапэкlи Хьэлэкъуае цыф цлэрылoхэр кыызэрэдэкlыштыгъэм фэдэу еджэпlакlэр къэзыухышт кlэлэеджакlохэр еджагъэхэу, гъэсагъэхэу, якъуаджэ ищытху чыжъэу агъэлунэу якlэлэегъаджэхэр мэгугъэх.

ГЪОНЭЖЫКЪО Сэтэнай.
Сурэтхэр авторым тырихы-гъэх.

Зэкlэмкlи псэуалъэм ишын, изетегъэпсы-хъан сомэ миллиони 135-рэ пэлухъагъ.

тырагъэпсыхъагъэх. Пшъэшъэжыыхэм дэн-бзэным пае ящылэгъэщтыр чlагъэуцагъэх, пщэрыхъаным иамалхэр кыызlэ-кlэзыгъахъэ зышlоигъохэм апае lэмэ-псымэ зэфэшъхъафхэри агъэуцугъэх. Шъэожыыхэм апае станокхэр къащагъэх. Ахэм ящылэныгъэкlэ къашъхъэпэжыкlышт шlэныгъэхэр арагъэгъотыштых.

— Мыгъэ апэрэу кlэлэеджакlохэр егъэджэщтых, — еlо еджапlэм илофышlэ ныбжыкlэу

КӀэуххэр зэфыхьысыжых, гъунэпкъакӀэхэр аштэх

Теуцожь районым имеханизаторхэм чыгулэжыным икультурэ зыкъегъэлэтыгъэнымкӀэ мы аужырэ илъэсхэм апшэа ифагъэм, непэ кызнэсыгъэм къадэхьухэрэм уагъэгушхо.

Илъэс зыхьыл горэм ехьукӀэ узӀкӀлӀэбжымэ, ягубгъохэм цыраужхэр гуфит-шхьафитэу къащыкӀыштыгъэмэ, натрыфры къащымыкӀыжъу алоштыгъэмэ, республикэм ирайонхэм ауж кӀи-нэщтыгъэхэм джы ягубгъохэр гъэбжъулъэ, фышхъэ лэжыгъэхэри, натрыфры, тыгъэгъазэри, нэмыкӀхэри ащагъэбагъох, зы чыгу гектари амылэжъу ибгъотэжыштӀ. Ащ фэшыбат илъэс зытфых фӀдиз хъужыгъэу хыныгъошхом икӀэуххэр зызэфыхьысыжыхӀкӀэ, Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ТхьакӀушынӀэ Аслъан лэжыгъэ шхьалэм игъэбгъонкӀэ гъэхъгъэшлӀхэр зэрашӀрэм фӀшӀ Шытху тхылъым сомэ минисъэ кӀыгъоу районым ипащэ кызэрэритыр.

БэмышлӀэу районым мэкъумэщымкӀэ игъэлорышлӀлӀэ тычӀэхъагъ. ТызфӀагъэр хыныгъошхоу кызнэныкӀыгъэм кӀэухху фӀхъугъэхэр зӀдгъэ-шӀлӀнӀэу ары. КызнэныкӀыгъэ 2013-рӀ илъэсым елӀытыгъэмэ, мыгъэрӀэ иофшлагъэхэр сьд фӀдӀхӀа? ХэтхӀа анӀхъ лэжыгъэшхо кӀэзыхьыжыгъэхэр, ауж кӀинӀхэрӀ? Зы тыгъэмэ къафепсырӀ, зы жыбгъэмэ къафепщӀрӀ, зы ошхымэ къафепщӀхэрӀ, ячӀыгъхэри зӀфӀдӀхӀэмэ, сьдӀа ахэм илъэс кӀэс районым иофшлагъэхэр кызнэ-кӀырӀлӀэшхыжыгъэхэр?.. УпчӀэхэр бӀ хъуштыгъэх. Ахэм яджӀауапхэр зӀдгъашӀлӀ тшӀоигъоу гушылӀгъу кызнэфӀдгъэхъугъ зигугъу кӀэтшыгъэ гъэлорышлӀлӀэм ипащэу ХъэдӀгъӀлӀ МӀджыдӀ.

Ар исӀнӀэхъаткӀэ зоотехник,

ПшызӀ кӀэралыгъо агроуниверситетыр бӀшлагъэу кыуухыгъ, зыщытху аlorӀ специалист. Ау тӀ дгъэшлӀгъуагъэр мыагрономыми, тызӀрыгушылӀрӀ чыгулэжыным хӀшылӀкӀ зӀрӀфӀрылӀр кыгъэнафӀзӀ, чылапхъэхэм, чыгъэшлӀхэм, нэмыкӀхэм ацӀӀ кырылӀозӀ, чышхъэшхо гъэушъэбыным ыуж икӀыжыгъэу, чыгу жъуагъэу, дӀгъоу гъэушъэ-быгъэм бжыхъасэхэр зӀрӀащӀшӀщтыр кыыхыгъэшӀзӀ тӀупчӀӀхэм яджӀауапхэр кызнэ-рӀтыжыгъэхэр ары.

— Кызнэрезгъэжыщтыр, — елӀ ХъэдӀгъӀлӀ МӀджыдӀ, — джӀа зигугъу кӀэтшыгъэ блӀ-кыгъэ илъэсхэм гъэрӀкӀо анӀхъ илъэс гъэбжъоу зӀрӀащытыгъэр ары. 2013-рӀ илъэсым хъэм гектар тельӀтӀу центнер 43,6-рӀ, коцым — центнер 38,3-рӀ кӀарытхыжыгъагъ. Ащ фӀдиз фышхъэ лэжыгъэ тапӀкӀӀ кӀахыжъу кыыхъӀыгъа-гъӀ.

Корр.: Мары хыныгъошхор шъуухыгъ, кӀэуххэри зӀфӀшъуухысыжыгъахӀ. ГъэрӀкӀорӀ иофшлагъэхэмрӀ мыгъэрӀ гъэхъагъэхэмрӀ сьдӀа кӀяпӀолӀщтыр? НахъыбӀ хъугъа, хъауми кыщы-кӀагъа?

Хъ.М.: Мыгъэ хъэм гектар тельӀтӀу кытхыжыгъэр центнер 33,4-рӀ, коцым — 38-рӀ. Фышхъэ лэжыгъэу зӀпстӀ-умкӀи кӀэтхыжыгъэр тонн 33759-рӀ. ГъэрӀкӀорӀ зӀрӀ-нахъ макӀэр тонн 41-рӀ нылӀп. КызнэхъӀыгъэри нахъ дӀеу тылэжыагъӀкӀӀ арӀп, тимехани-

заторхэм хъэри, коцри гъэбгъогъӀхэмкӀэ зи кызытыра-гъэнагъӀп, гъэрӀкӀорӀ нахъ мыдӀгъумӀ, нахъ мыдӀеу тибжыхъасэхэм мыгъэ яшлӀушлагъӀ, агротехникӀ пӀрытыр агъэцӀкӀагъ. Гъатхэм тыхъасэхэр дӀхӀ дӀдагъӀх, лэжыгъэшхо кӀэтхыжыныуи тыгугъэштыгъ. Ау тӀ зӀрӀтӀоу хъугъӀп. Хыныгъошхор кӀэси комбайнӀхэр губгъом зехъэхэм, ошхыр кӀе-жыи, иофыр кӀыхъ-лыхъ хъугъэ, мӀзӀ псаурӀ тыпылыгъ. ЕгъашӀи ащ фӀдӀ кыыхъӀы-гъӀп, ошх зӀпымыужым чӀӀ-нӀгъэшхо тигъэшлыгъ. А тонн минипшӀ фӀдизыр губгъом кӀи-нагъ. ТӀ тичӀыгъхэр республикэм итыгъӀкӀыкӀыпӀӀэ шылӀ районыхэм яехэм афӀдӀхӀӀп — игъукӀымӀ, егъукӀыпӀэх, кӀе-щыхымӀ, ешъукӀыпӀэх, шӀэхӀу уахӀхъан плъӀкӀырӀп.

Корр.: Ар тӀрӀз, ауштӀу зӀрӀащытыри пстӀэуми ашӀлӀ. Ау зӀкӀӀ шъуи-хызмӀтшӀлӀлӀхэм ялофшлагъэхэр зӀфӀдӀхӀӀп. АнӀхъ дӀгъоу иофшлӀнӀхэр зыщызӀхӀагъэхӀу, лэжыгъэшхо кызнэ-хыжыгъэхэм тащыгъэ-гъуазӀбӀа.

Хъ.М.: Республикэм хыныгъошхом икӀэуххэр зызӀфа-хысыжыгъэх. ТӀ тирайон зы-хӀхъэрӀ зонӀм аперӀ чыпӀлӀр джыри щыуытыгъ. А теклоны-гъэшхом зылахышлӀ хӀлӀхэм ащыщ илъэс кӀэс лэжыгъэшхо кызнэхыжыгъэр фирмӀу ДжӀ-джӀхъаблӀ зызӀхӀӀгъэ «Синдика-Агроу» Кушъу РӀмӀзанӀ зипӀащӀр. Коц гектар 1945-у йуахыжыгъэм изы гектар центнер 44,3-рӀ кыщырагъӀтыгъ. Хъу кӀаложыгъэм игектар пӀпчӀ центнер 47,8-рӀ кыра-хыжыгъ.

ПшъӀдӀкӀыжъу ыхъырӀмкӀэ гъунӀпкӀӀ гъӀнӀфагъэ зылӀу

«Шанс» зыфилоу кӀутырӀу Петровым дӀтым (ипащӀр Уджыхъу Юсыф) коц гектар 250-у илагъэр районым-кӀэ зӀкӀӀмӀ аперӀу йуихы-жыгъ, гектар пӀпчӀ центнер 48-рӀ кырыгъӀтыгъ.

ФирмӀу «Киево-Жураки» (ипащӀр АфӀунӀ Исма-хыл) коц гектар 1305-рӀ ыкӀи хъэ гектар 935-рӀ илагъ, гектар пӀпчӀ аперӀ — центнер 43,1-рӀ, ятӀонӀрӀм — центнер 40 кырыхыжыгъ.

ФермерӀу ШхъӀлӀхъо МӀдинӀэ (ГъобӀкӀуае щыщ) коц гектари 150-м изы гектар центнер 53-рӀ, АскъӀ-

лаекӀӀ фермерӀу ХъаджӀлӀдӀы АскӀэр коц гектар 450-м гектар пӀпчӀ центнер 37-рӀ кыра-хыжыгъ. ШхъӀлӀхъо БислӀан комбайнӀу «Лаверда» зыфило-рӀмкӀӀ лэжыгъэ тонн 3795-рӀ кыылӀожыи, республикэмкӀӀ аперӀ хъугъӀ. ДжӀащ фӀдӀу фермер-хъу Уджыхъу Кими (ГъобӀ-кӀуае), ШыӀнӀхъо Юрий (ТӀуе-хъабл), нэмыкӀхэм гектар тельӀтӀу коцым центнер 40 — 45-рӀ кыра-хыжыгъ.

Корр.: Иофшлагъэ дӀгъух зигугъу кӀӀпшыгъэхэр. Ау районым коцым гектар тельӀтӀу центнер 38-рӀ, хъэм — центнер 33,4-рӀ нахъ кӀарамы-гъӀтыгъэмэ, ыпшӀӀкӀӀ зигугъу кӀӀпшыгъэ иофшлагъэхэр «кӀе-зылӀэшхыгъэ» хызмӀтшӀлӀлӀхэр зӀрӀащы-лӀхэр гъӀнӀфагъэ. ХэтхӀа ахэр?

Хъ.М.: ЗӀкӀӀ зӀлӀытыгъэр иофшлӀнӀхэр зӀрӀзӀхӀащӀхэрӀ, пащӀхэм ащ фыщытыкӀӀу фы-рӀлӀр ары. НэмыкӀӀу ащ кӀеп-лолӀн щылӀп. ФирмӀу «Адыгейское» зыфилоу ПӀнӀжыкӀуае щызӀхӀащӀгъэм ипащӀр Юрий Петрищевыр ары. Ащ хъэ гектар 690-рӀ илагъ, гектарым кыра-хыжыгъэр центнер 22-рӀ нылӀп — центнерипшым ехъукӀӀ районым кыщахыжыгъэм нахъ макӀ. ДжӀащ фӀд, коц гектар 1166-у илагъэм изы гектар кыра-хыжыгъэр центнер 28,6-рӀ нылӀп. ДжӀа хызмӀт-шӀлӀлӀр ары анӀхъу районым иофшлагъэхэр кӀезыгъӀыхы-гъэхэр. ДжӀащ фӀдӀх фирмӀ-хъу «Мега» ыкӀи «Возрожде-ние» зыфалохӀэрӀри. АперӀм коц гектари 162-у илагъэм изы гектар центнер 25-рӀ, ятӀонӀ-рӀм коц гектар 77-у йуихы-жыгъэм центнер 22-рӀ нахъ кыра-хыжыгъӀ.

А иофшлагъэр джы хӀти фӀд-гъӀгуштӀп, районым имехани-заторхэм ялофшлагъэ «кӀезы-лӀэшхыжыгъэм», чыгъоу ашта-гъэр зӀрӀфӀшъуашӀу зымылӀ-жыхыжыгъэм афӀтыдӀщӀтӀп, нахъ пхъашӀу тадӀпсӀушт.

Корр.: Джы а щыкӀагъэ-хэр дӀжъугъэзыжыхъӀзӀ кыыхъащӀ илъэсым игъэ-бӀжъу лӀӀпсӀшлӀ фӀ-шъушыным фӀшӀ иофы-гъоу зешъуухъэхэрэм, амалӀу кызнэфӀжъугъэ-фӀдӀхӀӀрӀм тащыгъэ-гъозагъэм дӀгъугъэ.

Хъ.М.: НепӀ хыныгъом кӀэу-хъу фӀхъугъэхэр зӀфӀтхысы-жыгъӀзӀ тилофшлагъэхэм, тичы-тхъоу аlorӀм зӀрахӀдгъэхъош-тым, зигугъу кӀэтшыгъэ щыкӀа-гъэхэри дӀдгъӀзыжыгъӀзӀ гъунӀ-пкӀаӀӀхэр зӀрӀтшӀтӀщӀтхэм иамалхэр зетӀхъӀ. Ахэм тазы-фӀежыагъэр непӀп, хыныгъошхом иаперӀ мафӀ кыщегъӀжыагъ. ТигухӀлӀхэм кыдалыгъӀтӀ бжы-хъӀсӀ гектар мини 10-м ехъу хӀтлӀхъанӀу. Ахэр анӀхъу зы-щытшӀлӀщӀхэр полупарӀу дгъӀ-зӀащырыгъахэр, натрыфыр, ты-гъӀгъазӀр зытетхыжыгъэхэр ары.

НепӀ ехъулӀу иофшлагъэ дӀ-хӀкӀае зӀрӀзӀшӀлотыгъэм, бжы-хъасэхэр зыхӀалхъащӀ чыгум игъэхъазырын механизаторхэм зӀрӀагъӀпсынкӀӀрӀм нӀрылӀгъу кӀашы типшӀӀрылӀхэр щытхъу хӀлӀу гъӀцӀкӀагъӀхэр зӀрӀхъу-щтыр. Фышхъэ лэжыгъэ гектар 9113-у йутхыжыгъэм щы-щӀу гектар 8539-м кыкӀӀкӀы-гъэ уарзӀр комбайнӀхэм кызнэ-хаупкӀатӀзӀ хыпкӀхэм чыгъэшлӀ папкӀӀу кӀахӀатӀкӀоужыгъ. Ащ лӀпыпытӀу диск онтӀгъухэр зы-пышлӀгъэ тракторхэр губгъом ихъӀхи, гектар минитфӀ фӀдизмӀ ячӀышхъашӀо зӀхаупкӀӀтагъ. ПолупарӀ гектар 1500-м ехъу кӀалӀтыгъах. А пчъагъэм мафӀ кӀэс кыыхъӀо. Чыгум ижъон гъӀпсынкӀӀгъӀным фӀшӀ тра-кторхэм чӀщи мафи иоф ашӀлӀнӀу дгъӀпсыщӀт. ТызпылӀыр бжы-хъасэхэм яхӀлӀхъан тымыгъӀ-гужыоу, мӀфӀ 15-кӀӀ тыухынӀу ары. ЧылӀпхъэ тонн минитлӀм ехъу тичыкӀагъ. Тиагрономхэм лэжыгъэшхо кӀэзытыщӀт коц ыкӀи хъэ лӀӀпкышлӀхэр кызнэ-лӀкӀагъахъӀ.

Мыгъэ пропащӀнӀ-техническӀ лэжыгъӀу тилӀр гектар 12194-рӀ, натрыфыр — гектар 6139-рӀ, тыгъӀгъазӀр — 6055-рӀ. Ар ыперӀ илъэсым тилагъэм нахъыб. Тыхъасэхэр къабзӀх, дахӀх, бӀгъуагъӀх. ТӀгугъэ лэжыгъэ дӀгъуи кӀэт-хыжыгъынӀу. Ахэм яугъоижы-ни тикомбайнӀхэр фӀхъазы-рых. Ау тилӀр икӀуштӀпышъ, тигъунӀгъухэр кызнӀдӀдгъӀлӀщтых. Ахэр зытетхыжыгъэхэр бжы-хъасэхэр ащытшӀлӀжыштышъ, иофшлӀнӀхэр дгъӀпсынкӀӀщтых.

НӀХӀЭЕ РӀмӀзан.

Цыфхэр лыплӀлӀщтых

2008-рӀ илъэсым мӀкӀуогъум и 10-м аштӀгъӀ ФедеральнӀ законӀу N 76-р зытетӀу «Пшыныжъ зӀрагъ-хыхъэрэм яфитыныгъэхэр кызнэ-рӀдалытӀрӀм общественностым гъу-нӀ зӀрӀлӀфыштытм ехъылӀагъ» зы-фило-рӀм ия 7-рӀ статья тетӀу Адыгэ Республикэм иобщественнӀ лыплӀ-лӀкӀо комиссие хэтхэм зӀхъокӀы-

ныгъэ зӀрафӀхъугъэм епхыгъэу Уры-сые Федерацием и ОбщественнӀ па-латӀ исовет ыштӀгъӀ унашъом диш-тӀу 2014-рӀ илъэсым шышхъӀлӀм и 1-м кыщегъӀжыагъэу 2016-рӀ илъэ-сым шӀкӀогъум и 1-м нӀс Адыгэ Рес-публикэмкӀӀ комиссием хагъэхъагъӀх Керн Виктор Отто ыкӀомрӀ Кизянов Дмитрий Федор ыкӀомрӀ.

Урысые Федерацием и Обществен-нӀ палатӀ исекретарӀ иаперӀ гуадзӀу В.В. Гриба пшъӀрылӀ зӀрӀфӀшылӀгъэм тетӀу Адыгэ Республикэм и Общес-веннӀ палатӀ итхъаматӀ ипшъӀрылӀ-хэр зыгъӀцӀкӀӀу К. Гъ. Ацумыжыым общественнӀ лыплӀлӀкӀо комиссием хэтхӀу В.О. КернрӀ Д. Ф. Кизяно-вымрӀ мандатхэр аритыжыгъӀх.

Адыгэ Республикэм и ОбщественнӀ палатӀ исекретарӀу Л. Я. КОЧЕРГА.

АмакӀэ атын алъӀкӀыщт

Адыгэ общественнӀ организациехэм ялыкӀохэм макъэ кызнӀрагъӀу-гъэмкӀӀ, Адыгэ Республикэм щыпсӀухъу Абхъаз Республикэм игражданствӀ зылӀхэр Абхъа-зым и Президент ихӀдзынхъу 2014-рӀ илъэсым шышхъӀлӀм и 24-м щылӀщӀтхэм ахӀлӀжыӀнхӀ алъӀкӀыщт. Иофыгъо пстӀ-ухэмкӀи мы чыпӀлӀм джӀауап щыжыгъо-тыщт: кӀ. МыекӀуапӀ, ур. Крестьян-скӀэр, 238. Тел.: 8-918-425-87-80, 8-967-642-16-72.

ШІЭЖЬЫМРЭ УАХЪТЭМРЭ

Адрэ пэсэрэ лэп-кыжхьэм афэдэу тятэж пашхьэхэм чыгулэжыным ишугагъэ кыагурыуагъэу апэрэ хызмэтэу пыхьэгъагъэх. Ильэс мин пчъагъэхэм, мэкью-мэщым ишхьэфхэр аіэ кырагахыи, хэшлык ин фыраіэу лэжыагъэх.

Зэрэдунаеу анахь жьоклуплэ дэгъухэр зыдэшлэхэу, лэжыгъэшл кызышыкырэр Темыр Кавказым икхьохьэлэ чыгухэмэр Америкэм итемыр хэгъагоу Канадэмрэ. Джырэ Адыгеир пштэмэ, етілэпцэ кьатхэу тигубгъохэм арылхэр лужьух, анахьэу ахэр зышыкуухэр Шэуджэн ыккі Джэджэ районхэр арых, метритлүм нэсых, гъэбэжыу кьэккыуаплэх.

Егъашлэм тичынальэрэ тичыгу шлагъохэмрэ кымынэцлыгъэ цыіп. Пый зэпымыужьымэ тильэпк амыгъэгупсэфэу кырагъэхыгъ.

Хэгъэгу зеошхом ильэхъан, тихэку фашистхэм заштэм, тижьоклуплэхэм яхьуапсэхі, Джаджэ пэмычыжъэу цыратыкыізэ, етілэ шлүцлэхэр мэшлокуклэ Германием ацэгъагъэх.

Пэсэрэ чыгу
лэжыкылэхэр

Апэрэ мэкьюмэщылэхэм іэмэ-псымэ шлэгъошхохэр ялагъэхэп. Дэгъоу ар кыаушыхьатытэ, археологхэм, кычлэтыжыхэрэм. Ащыгъум зырылажъэщтыгъэхэр кызызрыкылох, аныбжыхэр ильэс 5000 — 6000 фэдизы. Ижырэ псэуплэжъэхэу тыу-плэккыгъэхэм ащыцыхы Мышъа-кыо — Хьаджэкъо икхьокыплэклэ, Свободнэм — Красногвардейскэм пэмычыжъэу, Кышкымрэ Пхьэгъугъапэмрэ — Тэуыхьаблэ, Нэчэрэзыежым, Къэзэныкыоя-клэм, Пшыкыуыхьаблэ, Ленинэ-хьаблэ зыдэшысыщтыгъэр.

Лэжыаклэм зэрэфэкыулапгъэхэр кытагъашлэ тэ, археологхэм, кьэдгъотыжырэ іэмэ-псымэ тегъэпсыхьагъэхэу тильэпкы кыыхыгъэхэм, тикъэбарыжъхэм, нарт эпосым ихьугъэ-шлагъэхэм.

Фышхьэ лэжыгъэхэр кызырагъэкыщтыгъэр ыккі мымаккыу зэраугъоижыщтыгъэр чыгулэжыным итхьэу Тхьагъэлыдж фэгъэхыгъэ іорыуатэхэм ахэтых. Мыекъуапэ ихэгъуашхьэхэм апэблэгъэ клэй зэныбжъхэм «Тхьагъэлыдж ихьэмэ лъачл» арало. Мы чынальэм исыщтыгъэхэм, кызызэртлугъэу, урылэжъэщтымэ іэрыфэгъухэу джэрэ іэмэ-псымэхэр кыаугу-пшысыгъагъэх: ошынэхэр зыхьыгъэхэ шлуанэр, ошыр ыккі хьэсунэр (кирка). Ошъадэ, Мыекъопэ іошхьэхшоу, ильэс 4500-рэ фэдиз зыныбжыр ары кызычлахыгъэхэр. Гъучлым хэшлыкыгъэхэу зэрэдунае кыша-гъотыгъэхэм мыхэр анахьыжыкы. Къэлогъэн фая, а іэмэ-псымэхэм афэдэхэм нэпэ джыри тарэлажъэ. Зэрэзетекыхэрэр зы-закъу — джы ахэр гъучлым е шылычым хэшлыкыгъэх. Зэрэхьурэмклэ, тичынальэ мыхэр апэ кышызыгупшысыхы шызышыгъэхэр сэнаущыгъэшхо зы-іэклэлыгъэ нарт гъуклэ іэпэ-іасэхэм ащыцэу Лъэпшъ, Хьудымыжъ, Дэбэч е Сэт зэшыхэр.

Джэрэ ілэшлэгъум фышхьэ лэжыгъэхэр халхьэхэу зы-

Адыгэхэр — мэкьюмэщышлэ лэпкыжыкы

рагажъэм бжъакыо ыккі кыуп-шхьэ шлуанэхэмклэ іоф ашлэ-щтыгъэ. Іуахыжыгъэр зерахьа-джыщтыгъэр, тхьау зерапшэ-щтыгъэр, зэрагажъэщтыгъэр кытагъашлэ унэхэр зыдэшыты-гъэхэм кыащыдгъотыжырэ джэ-ныкыохэм, машлор зытырашлэ-хьэщтыгъэ джэгу лъачлэхэмрэ нэмыкырэ шхын гъэхьазыры-плэхэмрэ. Джэгу лъачлэхэр яте-плэккы джырэ табэмэ яхьы-щырых, тешъо хьурэешхох, етілэ гъэжыагъ зыхэшлыкыгъэхэр. Тэ кычлэтыжыкырэмэ бэрэ кьа-хэфэ хьакыу-шыкыухэр, лэгъу-пыхэр, мыжъобгъухэр, убэлъа-шхьэхэр, лэжыгъэ ухьума-плэхэу чыым цыратыкыгъэ клэ-цыхэр.

Апэрэ лэжыаклэу
щылагъэхэр

Мыекъопэ культурэм ильэ-хъан чыгу лэжыкылэ зэфэ-шхьафхэр ашлэщтыгъэх. Гуцы-іэм пая, губгъээзблэхэу (переложное земледелие). Ащыгъум зыпарэм імыунаеу чыгу нэкл-хэр яхьоищтыгъэх. Жьоклуплэхэу илэсыбэрэ агъэфедэгъэхэу, «оды хьугъэхэу», гъэбэжыу кьэ-зымытыжыщтыгъэхэр абгына-щтыгъэх ыккі ильэс заулэрэ зарагъэгъэпсэфыщтыгъэ. Чыгу-клэу аубытыхэрэр ажьоштыгъэх. Ащыгъур ары апэрэ пхьэлэшэ кызызрыкылохэр агъэфедэхэу зы-рагъэжыгъагъэр.

Шьоф зейклэ зэщызым (равнина) щыпсэуштыгъэ типэсэрэ-хэм фышхьэ лэжыгъэхэр: хьэр, зэнтхьыр, гъэтхьыр, аблэр, гычыр, цырамышъэр, ашлэгъуджыр (цырамышъэ плыжъ), фыр, ашфыр (гъо) гъажьор кыагъэкыштыгъэ.

Ижырэ дэдэм кышегъэжъа-гъэу мэшлогъэл чыгу лэжыаклэ щылагъ. Ащ адыгэхэм жьорма-шлэ=жьотхьурым=жьотхьурыл (подсечно-огневое земледелие) ралоштыгъэ. Жьотхьурылыр іоу зетэфыгъэ (бжыхьэпэ гъэлэу, гъэтхьэпэ гъэлэу). Мэзым щы-цэу лэжыгъэшлэплэу кыыхахы-рэр аукебзыщтыгъэ, чыгхэр цыраупкыштыгъэх, агъэстыщты-гъэх. Яжьэр чыгъэшлэу хьушты-гъэ. Мы лэжыаклэр лъэшэу кы-ныгъ, унэгъошхомкы хылыагъэ. Ащ пая жьотхьурылым зэрэ-чылэу е зэцэгъу унэгъуабэ хэлажъэщтыгъэ. Мэзыр тырахэу, шьофыр ажъоу, е загъэушъэ-быхэккы чыгур ошх цымыклэнэу тхьэлъэлухэр ашыщтыгъэх: псы-гошахъ, псыгошэ кьехьакл, хьан-цэнысэ кьещэккы, псызэутх, псы-

хадзэ ыккі нэмыкыхэр. Ащ ыуж лэжыаклуплэр іахь-іахьэу зэфэ-гошчыщтыгъэ. Пхьэлэшэ пчъагъэм тельтытагъэу чыгу жьуагъэр, кьорэгъыккы ашызэ, зэтырауы-щтыгъэ ыккі чыгу іахьыр зи-пхьэдз кырахащтыгъэм фэ-гъэшъуашэщтыгъэ.

Кьорэгъ — кыхьагъэм ишап-хьэ, метри 4 — 6 фэдиз, дэ-жыы бэц занкл, ащ фэдиз тхьэ пчъагъэу зэрэхьурэр. Тхьэ — ижырэ шапхъ, джабгъу блы-пкыым щегъэжыагъэу іэ сэмэгу зэккыщыгъэм игурыт Іэхьуамбэ паккы нэс кыдиубытэрэм ікы-хьагъ. Ар см 100 фэдиз, е іэнтэгъуитлэ («тхьэныкыуитлэ»).

Адыгеим ичыллэ зэфэшхьаф-хэм ашагъэфедэщтыгъэ кьорэгъ-хэр якылыагъэхэмклэ зетекых.

Чылэм анахь лыжъ зафэу, зэккы цыхьэ зыфашлэу дэсым, ілэкъо тамыгъэхэр зыхэбзыкы-гъэ пхьэ цыкылухэр зырыл палор ратыщтыгъэ. Хьасэ пэпчыы цы-рыгъэлэбэхэмэ зытамыгъэ кы-рахирым хьасэр фагъазэщтыгъэ.

Губгъохэр зэфагошхьэ зы-хьуккы, цуих е цуй зыккышлэ-рэ пхьэлэшэу зилэ унагъом хьэсэ псау ратыщтыгъэ. Цуйтлурэ зы пхьэлэшэр нахь зымылэгъэ унэ-гъо зыщыпллым джащ фэдиз нылэп тэфэщтыгъэр, етіланэ ар цэу-пллэу бысым пэпчыы фы-зэтырауыжыщтыгъэ. Ильэсипплэ тешлэ кьэс іккырыккы а хьасэ-хэр агошчыжыщтыгъэх. Чыгу-клэхэу аубытхэрэри, мэккыплэ-хэри гъэ кьэс зэфэдэу зэфэ-гошчыщтыгъэх.

Хьасэхэу аштэхэрэр апэрэ ильэсым — зы тлуалэ ікууа-гъэу, ятіонэрэм — тіопитлэу ыккі ящэнэрэм — тіопитлэу цопплэ-луккы ажьоштыгъэх. Ауштэу ильэс кьэс чыгу кьатыккы кычлэгъэ-щыщтыгъэ ыккі ащ фэдэ шы-клэм лэжыгъэр бэгъонымклэ ишлугъэ кьаккыу алытэщтыгъэ.

Шьоф зэныбжыкыхэм ямыза-кыоу, кыушхьэхэм ячыплэ те-шъохэм лэжыгъэ кьацагъэкы-щтыгъэ. Ащ зэрэджэхэрэр бгы-гъунэккы (террасное земле-делие).

Пхьэлэшэхэу зэрэжъоштыгъэ-хэр цэу зетекыштыгъэх. Онтэ-гъухэм — цуй е хы аклэшэ-щтыгъэ ыккі нэбгырэ заулэмэ агъэлорышлэщтыгъэ. Мыхэмклэ чыгуклэхэр кьалэтыщтыгъэх. Кызызрыкылохэм — цуйтлэу акла-гъэуцощтыгъэр. Псынккыхэр — бгыгъунэккыхьэм цагъэфедэ-щтыгъэх.

Ижыккы джырэ фэдэу шьо-фышхохэр жьоклуплэ ашыщты-гъэл. Ягубгъохэм чыгышхохэр

ахэтыщтыгъэх. Ахэм чыым ишы-нэгъаккы кызызтыраганэ ыккі лэжыгъэр нахьыбэу кырахи-жынымклэ яшлугъэ кьэккы.

Егъашлэм адыгэхэм гуккыгу ахэлъэу кырыккылагъэх. Жьона-клэхэм ежъхэм яхьасэхэм анэ-мыккыу шьузабэхэм, ібэхэм, цу зымылэхэм, гъуккы, хьаккы-хэм, хэхэсэу кьахьахьыщты-гъэхэм ыккі цуахьом ялахьхэр ажьоштыгъэх. Хьасэу ажьошты-гъэхэр зэфэдэу зэтырагуащэ-щтыгъэх.

Жьонаклэм
ятхьэлъэлухэр

Жьоныр рамыгажъэзэ ялэ-жыгъэ гъэм афэбэгъоным пая жьоккытхьэлъэлурэ жьоккыур-мэнрэ ашыщтыгъэх. Унагъо пэпчы мыщ ишыпкыу зыфигъэ-хьазырыщтыгъэ. Хьулыфыгъэхэм пхьэлэшэхэр, іэмэ-псымэхэр зэ-тырагъэпсыхьэщтыгъэх. Бзыл-фыгъэхэм, мэфэккы пая, жьо-клэмэджаджэхэр, щэламахэр, хьалыжъохэр агажъэщтыгъэх, бахьсымэ хьоу агажъоштыгъэ. Унагъом ілэм елытыгъэу кьур-мэн (тіыщэ) ышыщтыгъэ. Зэрэ-чылэу унагъо пэпчы чэзыу-чэ-зыоу жьоккытхьэлъэлур ышы-щтыгъэ. Шыныгъо зэтешыкы-гъэхэр зытет іанэу агъэхьазы-рыгъэм ялахьылхэр, ягъунэгъу-хэр кырагъэблагъэщтыгъэх. Бысымым бахьсымэ іэгубжъэ ыштэти апэрэ хьохьу-тхьэлъэлур кылоштыгъэ.

Жьонаклэ зышежъэщтэ ма-фэм ыпэрэм зэрэчылэу зэхэла-бэти, жьоккыурмэн (тіыщэ) ышыщтыгъэ. Унагъо пэпчы, ежъ зэшлэу ілэм елытыгъэу, шыныгъохэр кырихьыллэщты-гъэх. Мыщ дэжыым кьэлогъэн фая жьоккыурмэныр губгъом зэрэащыщтыгъэр. Зэккы зэ-халхьэрэ ахьэммклэ кьурмэн ашыщт мэлхэр, пчэнхэр е бы-лым ілэшэу ащэфыщтыгъэ. Лыым-клэ чыгур агъэшъокыштыгъэ. Гъомлапхьэу кырахьыллагъэхэр, лыхэр аушъэрыхьыщтыгъэх, кьэ-клонэу амал зымылэхэм лыхэри, шыныгъо іахьхэри афарагъэхы-щтыгъэх. Зэрэчылэу іанэм зыпэ-тіысхьэккы, апэрэ хьохьу-тхьэ-лэу кьоджэ тхьаматэм е, зэ-клэми лытэныгъэ зыфашырэ лыжыым, кылоштыгъэ. «О ти Тхьэ лъанл, тиунагъохэр шы-ныгъо щымыгъэккыхэу, мыгъэ гъэбэжыу кытэптынуэ тыолъэу!»

Ауштэу, жьонаклэ емыжъэхэ-зэ, тхьэлъэлуйтлэ ашыщтыгъэ: жьоккытхьэлъэлур — унагъохэм, жьоккыурмэныр — зэрэчылэу.

Тхьабэу адыгэмэ ялагъэхэм ащыцых чыгулэжыным епхы-гъэхэ Шьэозэрэащэрэ Тхьагъэ-лыджырэ.

Шьэозэрэащэ псыхэм, жьы-бгъэхэм, ом афэгъэзагъ, е нэ-мыккыу кьэплон зыхьуккы, чыо-псыр егъэлорышлэ. Кыригъэ-щхыни, кыригъэсыни, фаби чьыи кышыныхы елэккы.

Тхьагъэлыдж — чыгулэжы-ным, гъэбэжыу итхьэу алытэ. Нарт эпосым кызызэрэащэрэм-клэ цыф кызызрыкылох фэд, ау клэчлэшхо хэлъ, кьулай ин зы-іэккы чыгулэжы. Къэбарыжъ-хэм зэрахэтымклэ, ыпккы кьэт-логъагъ, Мыекъуапэ пэмычыжъэу, Кьурджыпс исэмэгубгъуккы кы-пэлулэ клэйхэм Тхьагъэлыдж ихьам аралорэр.

Къэбэртаехэми бжъэдыгу-хэми ахэтых Тхьагъэлыдж чы-бзыу (сверчок) теплэу зилэ тхьэу зылытэхэрэр. Ахэм яшлэ-шыккы, чыбзыур унэм ісы зы-хьуккы, насыпырэ байгъэрэ кы-фехьыкы. Лыжыхэм Тхьагъэлыдж ыцлэккы тхьарыло ашыщтыгъэ.

Эпосым кызызэрэащэрэмклэ, нартхэм фыгур ашлэклэдыгагъ. Саусырыкыо кызафехьыжым, фышхьэ лэжыгъэхэр зэрэблэ-жыщтыр Тхьагъэлыдж нартхэм аригъэшлэгъагъ. Ежъ жьона-клэ ілэлэсэти апэ цухэр клышлэхи, пхьэлэшэккы узэрыжъоштыр ари-гъэлъэгъугъагъ. Тхьагъэлыдж зэ-рэфэразэхэм пая апэрэ хьохьоу кьалорэр ащ фагъэхы. Лэжы-гъэр іуахыжыы зыхьуккы апэ аложырэ чылапхьэу хахышъ аухьумэ. А мэфэккы палорэр Хьамзухьум. Гъэм аугъоижы-гъэм Тхьагъэлыдж фэгъэхыгъэ ешхэ-ешъо ошыфэккы ухаіэ ыккі пты хьуштэп.

Бжыхьэм ягубгъохэм зэккы арылхэр заугъоижыхьэккы Тхьа-гохьажъ мэфэккы ашыщтыгъэ. Агъэнэфэрэ мафэм ехьулэу лэ-жыгъаккы шыныгъо зэмплэ-ужыгъохэр ашыщтыгъэх. Шьхьадж ыгубгъоижыгъэм нахь дэгъоу хэлъыр кырихьыллэщты-гъэ, кыгъэлъагъоштыгъэ. Джы ащ урысыбзэккы еплон плэ-кышты «сельскохозяйственная выставка».

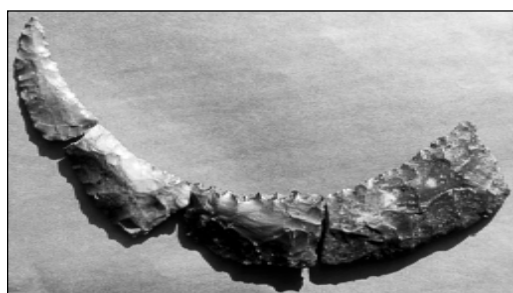
Іанэм зыпэтіысхьэхэккы ана-хьыжыым е шхьэккылафэ зыфа-шырэм гушылэр ыштэщтыгъэ. Бахьсымэ іэгубжъэ ылыгъэу Тхьагохьажъ тхьэлъэлурэ, Тхьа-гъэлыдж фэгъэхыгъэ хьохьум-рэ кылоштыгъэх. Мыщ дэжыым кьэлогъэн фая ныбжыккыхэм бахьсымэ зэрамытыщтыгъэр. Ешъонхэ фитыгъэхэр нахьыжъ-хэмрэ хьаккыхэмрэ. Кырихьы-лагъэхэм, зыгори хэны амы-шлэу, аушъэрыхьыгъэхэмклэ за-рагъэгъэхэккыштыгъэ.

Пхьэн, пккы, Іухыжыны, лэ-жыгъэ ложыны іофхэр гъэ ре-ным зэцэгъу унагъомэ ежъ-хэм аккычлэккы агъэащлэщтыгъэ. Нахьыбэрэм зэцэгъу хьушты-гъэхэр — унэгъуипплэ. Хьэбла-шхьэм тесхэри нахьыбэми зэ-хьэхэхэуи хьуштыгъэх.

Ільэс мин пчъагъэхэм мы кызыфэтлогъэ чыгулэжыккыхэр адыгэхэм ялагъэх, зэдэлэжыхэ-зэ псэуштыгъэх. Уахьэр ккыатэ кьэс клэу зыгорэхэр цыфхэм кыаугушшыщтыгъэх, іэмэ-псы-маккыхэр кыыхахыгъэх. Іофшлэн-хэр нахь псынккыу, шлугъэ кьа-тэу зэхашх.

Джырэ тильэхъанэ чыгур тех-никэ зэтэгъэпсыхьагъэхэмклэ алэжыы, гъэбэжыу кьахьыжыы, хьун-шхынхэм япчъагъэмэ кьа-хэхъо.

ТЭУ Аслъан.
Адыгэ Республикэм куль-турэмклэ изаслуженнэ іо-фышл, археолог.

Суретхэм арытхэр:
ильэс мині 4 — 6
зыныжъ
гъупчэхэр.

Илъэсыклэ еджэгъум фэхъазырых

Илъэсыклэ еджэгъур къэблэгъагъ. Еджаплэхэм гъэцэклэжын лoфшлэнхэр къащаухы, еджакло-хэм зэреджэштхэ тхылхэр, шыгыныклэхэр зэ-рагъэгъотых. Шэуджэн районым ит еджэплэ 12-р илъэсыклэ еджэгъум зэрэтырагъэлпсыхъагъэхэр, нэмыклэ лoфхэмкн ащ зэрэфэхъазырыхэр район админист-рацием гъэсэнэгъэмкнэ и Гъэлорышлэплэ ипащэу Кларэщэ Нурбый къедгъэлотэгъэх.

— Гъэклэжын е гъэцэк-жын инхэр зэпшылэн фэе еджаплэхэр тилагъэхэп, анахъу тызыпылгыгъэр классхэр къа-бзэху, дэпкхэр мытэкъуагъэ-ху, зищылэгъэ чыплэхэм крас-кэ ащыфагъэу сабийхэр еджа-плэхэм къядгъэблэгъэжынхэр ары. Ар къыддэхуэгъу сэлъы-тэ, шышхъэлум и 20-м нэс еджаплэхэр эклэ хъазырыштых. Лэпылгъу къытфэхурэ цыфхэм тызэрафэрэзэр адыгэ гъэзе-тым инэклубгъохэм къащысlo сшoигъу. Хабзэ зэрэхуэгъу, гъэцэклэжын лoфшлэнхэм апэ-лудгъэханэу ахъщэ тлэкly илъэс къэс къытфатлупшы. Ар икы-рэр, арыш, районым ис пред-принимательхэм, фермерхэм яшуагъэклэ еджаплэм игъэха-зырын пылъ лoфшлэнхэр тэгъ-цаклэх. Кларэеджаклохэм янэ-ятэхэм (сэри сахэтэу) ацлэклэ «тхъашуегъэпсэу» ясэлo мэкъумэщ обществэ зэфэхъаф-хэм япачэху Зезэрэхъэ Ас-лъан, Дзэукъожь Мыхъамэт,

Лъэустэнджэл Вячеслав, нэ-мыклэхэм.

— Нурбый, илъэсыбэ теклыгъ къутырэу Хапа-чевым цырагъэжъэ-гъэгъэ еджаплэр мыу-хыгъэу зыщытым ыуж? Сыда ащ рыклорэр, ишын къаухыжынэу шъукъагъэгугъэрэба?

— Ар анахъ лoфыгъo къи-нэу зэшлoтхын фаеу тилэхэм ащыщ. Къутырым дэтыгъэ еджаплэр 2002-рэ илъэсым псыкыушхоу шылагъэм ыхы-гъагъ. 2003-рэ илъэсым еджэ-плэклэ ашынэу рахъухъагъ, ащ ыпкэ алэтыгъ, ышхъэ тыралхъэгъах. Илъэси 10-м ехъугъ лoфыр зылъымыкыла-тэрэр. Мыгъэ еджаплэм ишын аухыжынэу тыкъагъэгугъагъ. Районым ипащи ащ егъэгумэ-кны, ыуж ит. Сомэ миллион 15 къытфатлупшынэу щыт. Къэклорэ илъэсыклэ еджэгъум етымыгъэхуэлэшуми, илъэ-

сыклэм нэс сабийхэр ащ члэд-гъэхъажынху тэлo.

— Хапачевым къыращы-хэзэ еджаклохэр Хъаты-гъужыкыуае дэтыгъэ сымэджэщэу улэллэ еджаплэ ашыжыгъэм джыри къэшъошхэ?

— Псэуллэху Хапачевымрэ Кировымрэ ащыщ клэлэеджа-клохэр илъэс пчъагъэ хуэгъу ащ къатцэхэзэ еджагъэх. Ау унэр еджаплэ члэтыным те-гъэпсыхъагъэп, жъы хуэгъэ, идэпкхэр тлысыгъэх, сабий-хэмкнэ шынагъоу щыт. Авто-бусклэ ахэр Хъатыгъужыкыуае еджаплэм къатцэхэзэ едгъа-джэхуи хуэгъэ, ау еджэплитly зы псэуалэм зэдычлэтэу лoф ашлэныр къин. Джы клэлэцы-кыхэр Хъакурынэхъаблэ дэт еджэплэ-интернатим къатцэхэ-зэ тшыщт. Къутырым цыфхэр цытыгъоихи, район Советым идепутатхэр, янэ-ятэхэр, клэлэ-егъаджэхэр къедгъэблагъэх, ащ фэдэ унашъo зэдэтштагъ. Ин-тернатим сабий ибэхэр бэу щалыгыжхэп, арыш, зыми пэрыоху фэхушхэп, къэтцэ-рэ еджаклохэмкнэ гупсэфышхт.

— ЕГЭ-р уахътэм кыхы-хъэгъэ лoфыгъуаклэу,

шлэныгъэу къагъэлэгъуагъэ-хэр блэкыгъэ илъэсхэм ате-кны, балл 80 — 90-рэ къэзы-хыгъэхэр тилэх, джащ фэдэу ЕГЭ-р зымытышугъэу нэбгырэ заули къахэкыгъ. Ушэтынхэр атыхэ зэхъуми, хурэ-шлэхэрэр тезыхырэ камерэхэм къари-дзагъэхэр зауплэкыхъэм мы-хъунклэ екылагъэхуэ зи кыха-гъэщыгъэп.

— Нурбый, адэ клэлэ-цыкly иыгыплэхэмкнэ сыда шыулоф зытетыр?

— Тэри, нэмыклэ чыплэхэм тафэдэу, ахэм тацэклэ, тилоф-хэри дэгъушхохэп. Иыгыплэ 9-у тилагъэм щыщэу 3-р ары лoф зышлэжырэп, ахэр къуа-джэхуэ Хъатыгъужыкыуае, Хъакурынэхъаблэ ыкнэ Джы-ракыи адэтых.

Ахэр тапэклэ колхозхэм яагъэх, алыгыгъэх, нэужым район администрацием къыра-тыжыгъэх. Еджаплэхэм афэ-дэу ахэми уафэсакыни, бгъэ-цэклэжынхи фае. Хабзэм ахэм ялыгын пэлухъашт ахъщэр къы-зэрымтылупшырэм кыхэклэу, нахыбэр зэфэтшыжыгъ. Джы-ракыи дэт клэлэцыкly иыгы-плэм ызыныкыо нахъ непэ дгъэ-федэрэп. Унэм ышхъэ къы-

клэхшы, зэблэмыхуэгъэ ху-штэп. Къутырэу Мамацевым дэтыри иыгъэкн. Ащ гъэмэфэ уахътэр ары лoф зишлэщыгъэр. Кларэцыкly иыгыплэр зэхэтэ-кыо, кымафэм сабийхэр шы-пыгынынхуэ щытэп. Тщыгъупшэ-хэрэп, ау амал зэрэтимылэм тызэтырелажэ. Кларэцыкly иы-гыплэхэм ягъэцэклэжын пэ-лудгъэханэу сомэ миллион 10 къытатынэу республикэм тыкыгъэгугъагъэщ, ащ инэу тыщэгугъы, тежэ.

Псэуллэу Заревэм дэт клэлэ-цыкly иыгыплэм изытэт зэ-рэдэим кыхэклэу лoф ышлэ-жыштыгъэп, нэужым ар сты-гъагъэ. Клэу ащ клэлэцыкly иыгыплэ щытшы тшoигъу. Ищыклэгъэ тхылхэри, проек-три дгъэхъазырыгъахэ. Сомэ миллион 120-рэ къытфатлуп-шынэу тыкъагъэгугъагъ.

Непэ чэзыум хэтыр сабыи 111-рэ мэху. Амытхыгъэу тилэр шэ заулэм нэсы, клэлэцыкly иыгыплэхэм ачлэхэр 300 мэху.

— Еджаплэхэм шлэхуэ клэлэцыкlyхэр къакло-лэжыштых. Къызэрэ-плорэмкнэ еджаплэр хъазырых. Ахэм япчъа-гъэ къыщэкнэ, хахъуа?

— Икыгъэ илъэс еджэгъум клэлэеджэкло 1800-рэ еджа-плэхэм къаклоштыгъ. Илъэс 15 фэдизклэ узэклэлэбэжымэ, а пчъагъэр зы миным ехуэклэ нахыбагъ. Тисабыхэм къаха-хъомэ тигопэшт, ахэр зыдэд-гъэтлысынхи, езыгъэдженхи ты-щыклэштэп. Кларэегъэджэ дэ-гъухэр тилэх, ахэм япшэрыл-хэр икыо агъэцаклэх, сабийхэм шлэныгъэ зэрагъэгъотыштым дэмышхъахыху дэлажъэх.

— Гъогумаф кышъо-тэлo, шъуигухэлъышлэ-хэр кыжъудэхуныху тышъуфэлалo.

ШЪАУКЪО Аслъангуаш.

ПСАУНЫГЪ

Ямалхэм къахэхъуагъ

Республикэм щыпсэухэрэм япсауныгъэ къэухъумэгъэным, узхэр нахъ пасэу кыхыгъэщыгъэнхэм иамалэу тимедици-нэ учреждениехэм ялэ хуэгъэхэм хэп-шыкlyу къахэхъуагъ. Ар къеплолэн плъэкlyшт жъэгъэузым пэуцужыгъэ-нымкнэ Адыгэ республикэ клиническэ диспансерми.

Зыми гурыбгъэоужынэу щымытэу къытшлэшы жъэ-гъэузыр нахъ пасэу гъэу-нэфыгъэ зыхуэклэ, узым уфырыкыуныри нахъ лэшлэх зэрэхуэрэр. Ары ащ има-териальнэ-техническэ ба-зэ хэгъэхъогъэныр къэра-лыгъом инэплъэгъу зыкы-римыгъэклэрэр. Ащ шлуа-гъэ къызэрихырэп пчъа-гъэхэм къагъэлягъo.

Диспансерым общест-веннэ зэлхыныгъэхэмкнэ илофышлэу В. П. Терещен-кэм тызэрэщыгъэгъозагъэм-кнэ, икыгъэ илъэсым рес-публикэм щыпсэухэрэм ащыщэу жъэгъэузыр нэ-бгырэ 270-мэ ялэу агъэу-нэфыгъ. Ар маклэп, ау 2012-м а узыр кызы-

хагъэщыгъэхэм ар зэра-нахъ маклэм гугъаплэ къе-ты тапэкли кълыхынэу (2012-рэ илъэсым — нэб-гырэ 293-рэ). Мы илъэ-сым иапэрэ илъэсныкыо диспансерым иучет нэб-гыри 135-рэ хагъэуцуагъ. Пчъагъэхэм къызэрагъэ-лягъорэмкнэ, икыгъэ илъэ-сым мы узым нэбгырэ 48-рэ илыкыгъ, ар про-цент 12,9-клэ нахъ маклэ 2012-м мы узым кыхы-клэу дунаим ехыжыгъэ-хэм япчъагъэ нахы (нэб-гырэ 75-рэ). Мы пчъагъэ-хэр эклэ Урысыем ща-гъэунафыгъэхэм анахъ маклэх. Ау гумэкlyгъоу джыри щылэр, лoф зыдэ-шлэгъэн фаер бэш, къэ-

ралыгъом иамал кызыри-хъу ахэр зэшлуахы. Ма-ры мы медицинэ учреж-дением ауужырэ мээзэ зау-лэм кыкloцл осэшхо зилэ медицинэ оборудование зэфэхъафхэр члагъэу-цонхэ альэкlyгъ. В. П. Терещенкэм кызырилуа-гъэмкнэ, федеральнэ бюд-жетым къытлупшыгъэ сомэ миллион 30-м ехъум ыкнэ республикэ бюджетым щыщ сомэ миллионитly лэ-пэ-цыпэм яшуагъэклэ дис-пансерым медицинэ обо-рудовании 5 зэригъэгъо-тын ылъэкlyгъ. Ахэм ащы-щэу тлур баклаборатори-ем члагъэуцуагъэх.

Рентген компьютернэ томограф диспансерым илэ хуэгъэ, ау ар зыдэ-щыт чыплэр мы лъэхъа-ным агъэхъазыры, поли-клиникэ отделениеу дис-пансерым хэтым а обо-рудованиер члэтышхт. Дис-пансерым илофшлэн лъэ-хъаным диштэу зэхэщэ-гъэным иамалхэр мыхэм къатышхт, узым пэуцужы-гъэнымкнэ, ащ зыкымы-гъэлэтыгъэнымкнэ лэпылэ-гушлу хъунху ащ илофы-шлэхэр мэругъэх.

ЖАКЪМЫКЪО Аминэт.

УАХЪТЭМРЭ ЛОФШЛЭНЫМРЭ

Пшэдэклэжыыр агъэлэшыгъ

Адыгэ Республикэм лoфшлэнымкнэ ыкнэ социальнэ хэхъоныгъэмкнэ и Министер-ствэ макъэ кызыригъэлурэмкнэ, 2015-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м кышчыублагъэу административнэ хэбзэ-укъоныгъэхэм афэгъэхыгъэ Кодексым (КоАП-м) зэхъоклыныгъэхэр илэщтых.

Мы министерствэм ипресс-кыулыкыу кызы-рипорэмкнэ, цыфэу лoф-шлэплэм лухъагъэм ипшэ-рылхэм ягъэцэклэн фе-жъэным ыпэкнэ шапхъэу щылэхэм атэтэр ар рамы-гъэджагъэу, лoфшлэныр шы-нэгъончъэным епхыгъэу шлэ-шлэныгъэу илэр амыуплэ-кыжъ арагъэхышхт. Лэнатлэ зылыгъхэм — сомэ мин 25-м, юридическэ лицэ-хэм — мини 130-м анэ-сэу тазыр атыралхъашхт.

Ахэр зэрэрагъэджэштхэ шлыклар ыкнэ яшлэныгъэ зэрауплэкlyшт шапхъэхэр УФ-м лoфшлэнымкнэ ыкнэ социальнэ хэхъоныгъэмкнэ и Министерствэрэ шлэны-гъэмрэ гъэсэнэгъэмрэклэ Министерствэмрэ аухэ-сыгъэхуэ щылэх.

Унашъом кызырэщи-порэмкнэ, лoфшлэплэм лу-хъэрэм лoфшлэныр шы-нэгъончъэным епхыгъэу шлэ-ныгъэр апэрэ мазэм зэрэ-гъэгъоты, нэужым — ищы-клагъэ зэрэхуэрэм елыи-тыгъэу еджэшт, ау илъэ-сыным зэ егъэджен кур-схэм ащылэн фае. **Еджэн-хэ фаехэм къахиубытэ-рэ лoфышлэхэр:**

— *организациехэм япа-щэхэр, ахэм ягуадзэхуэ лoфшлэныр шынэгъончъэу зэхэщэгъэным фэгъэза-гъэхэр, инженер шхъа-*

лэхэм ягуадзэхуэ лoфшлэ-ныр шынэгъончъэныр зи-пшэрылхэр, предприни-мательхуэ цыфхэм лoф-шлэплэ язытыхэрэр;

— *инженернэ-техниче-скэ лoфышлэхуэ, специа-листхуэ лoфшлэплэ чыплэ-хэм ыкнэ производственнэ участкэхэм лoфшлэнхэр зэ-рашызэхэщэхэрэмкнэ пшэ-дэклэжъ зыхыхэрэр;*

— *лофшлэныр шынэгъон-чъэу щытыным фэгъэзэгъэ кыулыкыу специалист-хэр, лoфшлэныр шынэгъон-чъэу зэхэщэгъэнымкнэ комитетхэм ахэтхэр, проф-союзхэм ялыкloхуэ мы лъэныкыомкнэ уполномо-ченнэу щытхэр.*

Мыхэм эклэми шлэны-гъэ зыщарагъэгъотырэ ор-ганизации 6 республикэм ит. Егъэджен курсым со-мэ мини 2,5 — 3 тефэ. Пчъагъэхэм кызырагъэ-лягъорэмкнэ, 2013-рэ илъэсым кыкloцл мы ор-ганизациехэм нэбгырэ 820-рэ ащеджэ, 2014-м иапэрэ илъэсныкыом — 397-рэ. Нахыбэрэмкнэ лo-фышлэхэр зэреджагъэхэм тефэгъэ ахъщэр ахэм лoф-шлэплэ кыязытыхэрэр ары афэзытыгъэр.

(Тикорр.).

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм и Законэу «Къэлэгъэпсын лoфшлэным ехьылагъ» зыфилорэм зэхьоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2014-рэ ильэсым бэдзэогъум и 23-м ыштагъ

А 1-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «Къэлэгъэпсын лoфшлэным ехьылагъ» зыфилорэм зэхьоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу 2009-рэ ильэсым бэдзэогъум и 24-м аштагъэу N 280-р зытетэу «Къэлэгъэпсын лoфшлэным ехьылагъ» зыфилорэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэуыгъагъэхэр, 2009, N 7, 10; 2012, N 4; 2013, N 8, 11) мыщ фэдэ зэхьоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм:

1) я 4-рэ статья иа 1-рэ лахъ иа 4-рэ пункт кIуачIэ имылэжъэу лъытэгъэнэу;

2) я 8-рэ статья иа 2-рэ лахъ иа 1-рэ пункт мыщ тетэу къэтыгъэнэу:

«1) муниципальнэ фэныкьоныгъэхэм апае товархэр къащэфых, лoфшлэнхэмрэ фэлo-фашлэнхэмрэ агъэцакIэх къэралыгъо, муниципальнэ фэныкьоныгъэхэм апае товархэр къащэфыгъэнхэмкIэ, лoфшлэнхэмрэ фэлo-фашлэнхэмрэ зэхэцэгъэнхэмкIэ контракт системэр зэрагъэфедэрэм ехьылэгъэ хэбзэгъэуцугъэм диштэу;»;

3) я 12-рэ статья кIуачIэ имылэжъэу лъытэгъэнэу;

4) я 13-рэ статья мыщ тетэу къэтыгъэнэу:

«Я 13-рэ статья. Къэлэгъэпсын проектированиемкIэ республикэ шапхъэхэр къызэрэхыхырэ, зэраухэсырэ ыкIи ахэм зэхьоклыныгъэ зэрафашырэ шыкIэр

1. КъэлэгъэпсынымкIэ уполномоченнэ къулыкъум къэлэгъэпсын проектированиемкIэ республикэ шапхъэхэр къыхыхы:

1) Адыгэ Республикэм административнэ-чIыплэ гъэпсыкIэу илэр;

2) муниципальнэ образованиехэр социальнэ-демографическэ купэу зэрэзэхэтхэмрэ ахэм ащыпсэурэ нэбгырэ пчъагъэмрэ;

3) Адыгэ Республикэм чIыопс амалэу илэхэр;

4) Адыгэ Республикэм социальнэ-экономикэ хэ-хьоныгъэмкIэ истратегие;

5) Адыгэ Республикэм социальнэ-экономикэ хэ-хьоныгъэмкIэ ипрограммэхэр;

6) Адыгэ Республикэм социальнэ-экономикэ хэ-хьоныгъэ егъэшлыгъэнымкIэ прогнозыр;

7) муниципальнэ образованиехэм чIыплэ зыгъэлорышлэжынымкIэ якъулыкъухэм япредложениехэр къыдилытэхэзэ.

2. Урысые Федерацием къэлэгъэпсынымкIэ и Кодекс иа 29²-рэ статья диштэу къэлэгъэпсын проектированиемкIэ республикэ шапхъэхэр къыхыхы.

3. КъэлэгъэпсынымкIэ уполномоченнэ къулыкъум къэлэгъэпсын проектированиемкIэ республикэ шапхъэхэм япроект ахэр заухэсырэ нэуж мэзитIу нахьыбэ темышIэу Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзэ игъэцэкIэкIо къулыкъухэм яофициальнэ Интернет-сайтэу <http://www.adygheya.ru> зыфилорэм регъахъэ.

4. Къэлэгъэпсын проектированиемкIэ республикэ шапхъэхэр зыухэсырэр къэлэгъэпсынымкIэ уполномоченнэ къулыкъур ары.

5. КъэлэгъэпсынымкIэ республикэ шапхъэхэу аухэсыгъэхэр къэлэгъэпсынымкIэ уполномоченнэ къулыкъум республикэ гъэзетхэу «Советскэ Адыгеимрэ» «Адыгэ макъэмрэ» къаригъэхьан, джащ фэдэу зигугъу къэтшIыгъэ шапхъэхэр заухэсыхэрэ нэуж мэфитф нахьыбэ темышIэу чIыплэ планированиемкIэ федеральнэ къэралыгъо информационнэ системэм хигъэхьанхэ фае.

6. Мы статьям зэрэщыгъэнэфэгъэ шыкIэм диштэу къэлэгъэпсын проектированиемкIэ республикэ шапхъэхэм зэхьоклыныгъэхэр афашIых.»;

5) я 13¹-рэ статья хэгъэхьогъэнэу ыкIи ар мыщ тетэу къэтыгъэнэу:

«Я 13¹-рэ статья. Къэлэгъэпсын проектированием ишапхъэхэр республикэ мэхьанэ зилэ псэуалъэхэмкIэ ыкIи чIыплэ мэхьанэ зилэ псэуалъэхэмкIэ систематизацие зэрашырэ шыкIэр

1. Къэлэгъэпсын проектированием ишапхъэхэр республикэ мэхьанэ зилэ псэуалъэхэмкIэ ыкIи чIыплэ

мэхьанэ зилэ псэуалъэхэмкIэ систематизацие зышIырэр къэлэгъэпсынымкIэ уполномоченнэ къулыкъур ары. Ащ пае къэлэгъэпсын проектированиемкIэ шапхъэхэр къыхыхы.

2. Къэлэгъэпсын проектированиемкIэ республикэ шапхъэхэм ахагъэхьанхэ фае республикэ мэхьанэ зилэ псэуалъэхэм къэлэгъэпсын проектированиемкIэ яшапхъэхэу мы Законом иа 17-рэ статья шыгъэнэфагъэхэр ыкIи чIыплэ мэхьанэ зилэ псэуалъэхэм къэлэгъэпсын проектированиемкIэ яшапхъэхэу мы Законом иа 17¹-рэ, иа 17²-рэ, иа 17³-рэ статья-хэм ащыгъэнэфагъэхэр.

3. ЧIыплэ зыгъэлорышлэжынымкIэ къулыкъухэу къэлэгъэпсын проектированиемкIэ чIыплэ шапхъэхэр зыухэсыгъэхэм электрон амалхэмкIэ ыкIи (е) почтэкIэ къэлэгъэпсынымкIэ уполномоченнэ органым макъэ рагъэлэу зигугъу къэтшIыгъэ шапхъэхэр чIыплэ планированиемкIэ федеральнэ къэралыгъо информационнэ системэм хагъэхьанхэм иамал зэрэзэрэхьагъэмкIэ ащ фэдэ амалхэр щылэ зыхьугъэ нэуж мэфитф нахьыбэ темышIэу.

4. КъэлэгъэпсынымкIэ уполномоченнэ органым къэлэгъэпсын проектированиемкIэ шапхъэхэр Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзэ игъэцэкIэкIо къулыкъухэм яофициальнэ Интернет-сайтэу <http://www.adygheya.ru> зыфилорэм регъахъэ ахэр заухэсыгъэхэ нэуж е мы статьям иа 3-рэ лахъ зигугъу къышIырэ тхылъыр къазылэкIэхьэгъэ нэуж мэфитф нахьыбэ темышIэу.».

Я 2-рэ статья. Мы Законом кIуачIэ илэ зы-хьурэр

Официальнэу къызыхаутырэ мафэм щегъэжъагъэу мы Законом кIуачIэ илэ мэхьу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
бэдзэогъум и 30, 2014-рэ ильэс
N 330

Адыгэ Республикэм лoфшлэнымрэ социальнэ хэ-хьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъу

Адыгэ Республикэм лoфшлэнымрэ социальнэ хэ-хьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иаттестационнэ коммиссие ехьылагъ

Урысые Федерацием и Законэу «Урысые Федерацием икъэралыгъо граждан къулыкъу ехьылагъ» зыфилоу N 79-р зытетэу 2004-рэ ильэсым бэдзэогъум и 27-м, Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо граждан къулыкъу ехьылагъ» зыфилоу N 352-р зытетэу 2005-рэ ильэсым шышхьэлум и 4-м, Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо граждан къулыкъу ехьылагъ» зыфилоу N 384-р зытетэу 2005-рэ ильэсым тыгъэгъазэм и 12-м, Адыгэ Республикэм и Президент и Указэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо граждан къулыкъу ехьылагъ» зыфилоу N 110-р зытетэу 2005-рэ ильэсым меза-ем и 1-м, Урысые Федерацием и Президент и Указэу «Урысые Федерацием икъэралыгъо граждан къулыкъу ехьылагъ» зыфилоу N 110-р зытетэу 2005-рэ ильэсым меза-ем и 1-м аштагъэхэм атегъэпсыхьагъэу **унашъо сэшIы:**

1. Мы къыкIэлъыкIохэрэр ухэсыгъэнхэм:

1) Адыгэ Республикэм лoфшлэнымрэ социальнэ хэ-хьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иаттестационнэ коммиссие ехьылэгъэ положениер гуадзэу N 1-м диштэу;

2) Адыгэ Республикэм лoфшлэнымрэ социальнэ хэ-хьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иаттестационнэ коммиссие хэтыштхэр гуадзэу N 2-м диштэу;

3) Адыгэ Республикэм лoфшлэнымрэ социальнэ хэ-хьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ шахьырэ IэнатIэхэу нэкли хьугъэхэм алухьащхэм якъыхэхьынкIэ зэнэ-къокъур зэрэзэхэщт шыкIэр гуадзэу N 3-м диштэу;

4) Адыгэ Республикэм лoфшлэнымрэ социальнэ хэ-хьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иаттестацион-

нэ коммиссие къэралыгъо къулыкъушIэхэм яаттестацие изэхэщэнкIэ лoф зэришлэщт шыкIэр гуадзэу N 4-м диштэу;

5) Адыгэ Республикэм лoфшлэнымрэ социальнэ хэ-хьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иаттестационнэ коммиссие къэралыгъо къулыкъушIэхэм яаттестацие изэхэщэнкIэ, джащ фэдэу квалификационнэ ушэтынхэр регъэкIокIыгъэнхэмкIэ лoф зэришлэщт шыкIэр гуадзэу N 5-м диштэу.

2. Адыгэ Республикэм лoфшлэнымрэ социальнэ хэ-хьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъоу «Атте-стационнэ коммиссие ехьылагъ» зыфилоу N 84-р зытетэу 2007-рэ ильэсым бэдзэогъум и 25-м къы-дигъэкIыгъэм иа 1 — 3-рэ пунктхэм кIуачIэ ямылэ-жъэу лъытэгъэнэу.

2. Къэбар-правовой отделым ипащэу О. В. Долго-ленкэм:

— мы унашъор Адыгэ Республикэм лoфшлэнымрэ социальнэ хэ-хьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ исайтрэ Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзэ игъэцэкIэкIо къулыкъухэм яофициальнэ Интернет-сайтэу къари-гъэхьанхэу;

— къыхаутыным пае мы унашъор гъэзетхэу «Со-ветскэ Адыгеимрэ» «Адыгэ макъэмрэ» яредакцие, мазэ къэс къыдэкIырэ официальнэ тедзэгъоу «Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэуыгъагъэхэр» зы-филорэм алэкигъэхьанхэу;

— Урысые Федерацием ишъолъырхэм яшэпхэу правовой актхэм яфедеральнэ регистрэ хагъэхьа-ным пае Урысые Федерацием юстициемкIэ и Ми-нистерствэ Адыгэ РеспубликэмкIэ и Гъэлорышлэплэ мы унашъор Iэклигъэхьанхэу.

4. Мы унашъом игъэцэкIэн зэрэклорэм иуплэкIун сэ сшхьэкIэ зыфэсэгъазэ.

Министрэу ОСМЭН Альберт

къ. Мыекъуапэ,
шышхьэлум и 5, 2014-рэ ильэс
N 225

Адыгэ Республикэм псауныгъэм икъэухъумэнкIэ и Министерствэ иунашъу

Адыгэ Республикэм псауныгъэм икъэухъумэнкIэ и Министерствэ иунашъоу N 1165-р зытетэу «Адыгэ Республикэм псауныгъэм икъэухъумэнкIэ и Министерствэ щылэжъэрэ къэралыгъо къулыкъушIэхэм япшъэрылхэр зэрагъэцакIэхэрэм ыкIи азыфагу кытэджэрэ зэгурымылоныгъэхэр зэшIохыгъэ зэрэхъухэрэм алъыплъэрэ коммиссием ехьылэгъэ Положениер ухэсыгъэным фэгъэхьыгъ» зыфилоу 2013-рэ ильэсым гъэтхапэм и 4-м къыдэкIыгъэм зэхьоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Джырэклэ кIуачIэ зилэ хэбзэгъэуцугъэм диштэ-ным пае **унашъо сэшIы:**

I. Адыгэ Республикэм псауныгъэм икъэухъумэнкIэ и Министерствэ щылэжъэрэ къэралыгъо къулы-къушIэхэм япшъэрылхэр зэрагъэцакIэхэрэм ыкIи азыфагу кытэджэрэ зэгурымылоныгъэхэр зэшIохыгъэ Положением иа 13-рэ пункт иа 4-рэ подпункт зэхьоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэу ыкIи мыщ тетэу тхыгъэнэу:

«4) Федеральнэ законэу N 230-р зытетэу «Къэ-ралыгъо IэнатIэхэр зылыгъхэм ахьщэу къалэкIахьэрэм-рэ агъэкIодырэмрэ яуплэкIун ехьылагъ» зыфилоу 2012-рэ ильэсым тыгъэгъазэм и 3-м къыдэкIыгъэм къызэрэдилытэрэм тетэу къэралыгъо къулыкъушIэм къырихьылэгъэ къэбарыр зэримыкърэр ыкIи зэ-рэмышыпкърэ къэзыушыхьатырэ материалхэр къэ-ралыгъо къулыкъум ипащэ Iэклэгъэхьэгъэнхэу.

II. лoфышIэхэу мы унашъор зыфэгъэхьыгъэхэм алэклэгъэхьэгъэнэу.

III. Мы унашъом иуплэкIун зэрэклорэм сылпы-плъэнэу пшъэрыл зыфэсэшIыжы.

Министрэу МЭРЭТЫКЪО Рустем

къ. Мыекъуапэ,
бэдзэогъум и 8, 2014-рэ ильэс
N 666

(Иклэvх).

хэр агъэбыбатэх. Бысымхэр къапэгъокыгъэхэш, хьаклэхэр зыхэт купыр жьажьэу ыпкэлэ лъэкьуатэ. Пэнэхэс культурэм и Унэу дэтым ыпашъхэ зэхэхэр шылагъэкьотагъ. Къакыху Ахьмэд лъапкь шлэж зэхэхэм хэлажьэрэмэ loфэу агъэцаклэрэм мэхънэ ин ритыгъ. «loшъхэмаф-2014-рэ» зыфалорэм зэхэцакло фэхьургъэхэм ащышхэу Даур Ларис, Хьурэе Аслъан, нэмыклхэр пчэгум кыхьэхьи, лъапкь шлэжым зыкьегъэлэтыгъэнмклэ егъэжьаплэу ашлэгъэр зэрэплэгъэкьолэтшым кытегушылагъэх.

хэр ахэтых. КIалэхэм адыгаб-
зэр ашIэ, тыгу илЬыр зэтэлО.
Хьурэе Аслъан Пчыхьалыкьуае
щыц, Москва щэпсу, врачэу
lof ешIэ. Ац зэрилъуэрэмкIэ,
ныбжь зэфэшхьаф зилэхэр зэ-
хахьэм зэрэхэлажьэхэрэм мэхь-
энэ ин иI. ЛIэужхэр зэзып-
хырэ зэхахьэм чанэу хэлэжьа-
гьэхэм афэраз.

Лъэпк шIэжьыр бзэм, орэ-
дым, кьашьом агъэпытэу зылъы-
тэрэмэ talуклэг, ягулшысэхэм
адедгъэштаг. КIэлэцIыкIу-ныб-
жьыкIэ ансамблэху пчыхьэзэ-
хахьэм цытлэгьугьэхэм тагэ-
гушхуаг. «Насыным» кьышышъо-
хэзэ, щыуджыхэзэ адыгэ шьуа-
шэм идэхагэ, адыгабзэм иба-

лпгьэгуатэ Хьурэе Аслан. — Тхьаегьэпсэух зэхэщаклохэу лэпылэгъу кытфэхьугьэхэр.

Концертыр зезыщгъэ Дэгум Людмилэ, адыгэ джэгум ихьатыаклоу Иныхэ Инвер, культурэм илофышлэхэм, пчыхьзэхахьэм хэлэжьагьэхэм яшлушлагъэ бэгъошт. Пэнэхэс пэгъунэгъу къуаджэхэм къарыкыгьэхэри зэхэхьэм щытлэгъугьэх.

лофтыабзэм хэлажьэхэхэрэ тыгъуасэ Адыгэкьалэ, Теуцожь районым, Мыекъуапэ ацылагьэх. Кавказ икыушхьэ лъагъу лошхьэмафэ купым хэтхэр дэклоещтых.

Сурэтхэр зэхэхьэм къыщытырахыгьэх.

ФУТБОЛ. УРЫСЫЕМ И КУБОК

«Астрахань» лъэкIуатэ

Къэлапчъэм Iэгуаор дэзыдзагъэр: Сечин — 63.

дэзыхыэр Урысыем икомандэу
апэрэ купым щешэрэм лүкэнэу
зэрэщытым футболым пыщагэхэр
ыггэушлоштыггэх. Ар кыдэт-
лытээ, «Зэкьошныггэм» иешла-
кэ кызырелыхыггэр кыхэтэ-
ггэшы. Хьаклэмэ якомандэ иухьу-

Пресс-заявлэр

«Астрахань» итренер шъхьалэу К. Степонян кызэрилуагъмклэ, теклоньгэр кыдахынэу хьаклэхэр Мыекъуапэ щешлагъэх, «Зэкъошныгъм» щыцынагъэхэп.

«Зэкъошныгъм» итренер шъхьалэу Р. Шыумафэр чэфынчъэу журналистхэм кьадэгущылагъ. Д. Павловыр, А. Волковыр, А. Кьонэр, нэмькыхэр сьмаджэх. Зэлу-клэр зычаухышт уахътэм тифутболистхэр дэгъоу ешлагъэх, ау хьагъм Ізгуаор радзэныр кьадэхъугъэп — ар Р. Шыумафэм хигъэунэфыкыгъ.

Кубоконм икьыдэхын фэбэнэну «Астрахань» амалхэр илэх, «Зэкъошныгэр» зэнэкьокъум кыхъэзыгъ.

2014 — 2015-рэ илъэс хэгъэгу ешлэгум «Зэкъошныгэр» хэлэжьэшт. Шышъхьэлум и 20-м тикомандэ «Афыпсым» Мыекъуапэ шылуکلэшт. Ешлэгур пчыхъэм сыхъатыр 6-м республикэ стадионм шаублэшт.

Нэклүбгьор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛЬ Нурбий.

ПшъэдэКыжъ
зыхьырэ
секретарыр
ЖакIэмькьо
Аминэт